Any I. Núm. 33. - Barcelona, dijous 12 setembre 1929

MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLÍTICA

Preu: 20 cènts. - Pelai, 62. Telèf. 15300. - Subscripció: 2'50 ptes. trimestre

"Hi ha homes que diuen que la pau no és eterna. Hi ha organitzacions que inculquen el germen de l'odi al cervell dels infants i creen generacions d'odi i de sang. Aquests homes són criminals abominables". Briand.

BIBLIOTECA P. ARÚS

A L'ASSEMBLEA DE LA SOCIETAT DE NACIONS

De La Haia a Ginebra hi ha cent llegües de mal camí

Una personalitat que està en estret contacte amb la Societat de Nacions ha resumit, en carta dirigida a un amic nostre, les seves impressions sobre la situació internacional. Copiarem d'aquesta lletra tot el que pugui tenir interès públic. El resum és clarissim i no dissimula una certa inquietud davant la possibilitat del canvi d'orientació que sembla insinuar-se i que coincideix amb l'entrada al segon desenni de la vida de la Societat de Nacions. Diuen així els principals paràgrafs de la lletra que traduïm:

«De La Haia a Ginebra hi ha cent llegües de mal camí. Per a un malalt, La Haia i Ginebra són des climes, dos règims totalment oposats. En el moment en què és collocada la pedra del palau definitiu de la Societat de Nacions, obra d'un gust modern impecable, l'organisme wilsonià compleix els seus deu anys de vida. Coincideix amb aquest moment la impressió que la Societat de Nacions sembla donar-se compte d'haver entrat en un període que alguns qualifiquen de període de crisi, ple de dubtes i de vacillacions.

»L'Assemblea, el Parlament més fi del món, i la ciutat de Ginebra, oberta a tots els vents i atenta a les palpitacions de cada moment, s'ha lliurat aquest any a unes manifestacions que no tindrien explicació fàcil si no es respirés a l'atmosfera aquesta sensació que mentre sembla que ve un canvi d'orientació, no es té el convenciment que la massa internacional està suficientment educada. Les manifestacions apoteòsiques que s'han fet a Briand no són pas com les dels altres anys. Sembla que tinguin un altre to i un altre sentit. Han estat una cosa excepcional. Ha arribat a unir-s'hi la gent del carrer, cosa que no s'havia vist mai a l'austera ciutat del calvinisme. És l'homenatge de totes les delegacions i de la ciutat de Ginebra a l'home que representa millor l'esperit de la Societat de Nacions i que n'ha dit tot el sentit amb més cordialitat i eloqüència. Henderson ha dit de Briand que és l'home de la pau i que, per la magnitud de la seva obra, traspassa la història de Franca i s'incorpora a la història del món. Precisament aquestes paraules del ministre anglès d'Afers estrangers resumeixen la persona de Briand i tota la crítica que contra ell organitza a cada reunió internacional la premsa nacionalista francesa. Briand entén que la millor manera de treballar per a la França és garantir-li la seguretat. Això de vegades importa petits sacrificis — sacrificis d'uns quants milions a La Haia — i val a Briand l'acusació de conduir-se més com un ministre supernacional que com un ministre francès. Els fets demostren, però, que cap altre home d'Estat no ha trobat aquest to internacionalista. Tot això, a Ginebra, se sent, es veu.

»Ovacionar la persona de Briand és victorejar la història de la Societat de Nacions. Aquesta ovació a una història fecunda, que compta deu anys, malgrat haver passat per tota classe de perills, representa la por d'un canvi. El mecanisme que ha produït aquesta sensació és ben senzill. El record de La Haia ha desconcertat molta gent. Qualsevol que sigui el resultat de la Conferència de La Haia ha deixat la impressió que es tracta més d'un resultat tècnic que polític. Els pobles interessats en la solució de darrera hora no han quedat satisfets. Això potser es veu més clarament ara, des de Ginebra, amb la perspectiva del temps i la distància, que des de La Haia, ara fa uns quants dies. Els pacifistes estan desolats. Potser no s'ha trencat res, però si bé ho observeu, constatareu que una gran massa de gent es deixa impressionar encara per la *manera forta*. I precisament aquesta tàctica és la negació de l'esperit de Ginebra, on tots els acords internacionals de transcendència han d'obtenir-se per *unanimitat*. N'hi ha prou de pensar què vol dir *unanimitat* per a representar-se la política de renunciació, de compromís, de transacció que cal fer a Ginebra. I pocs dies abans de reunir-se l'Assemblea un dels pobles més importants entre els que formen part de la Societat de Nacions ha donat l'espectacle que aquesta política, la de la unanimitat, no li havia entrat al cor.

»Vull fer constar que aquesta observació relativa a la unanimitat no és meva. Encara que sembli estrany, i malgrat ésser tan aguda, és anònima. És un producte ginebrí, i si fóssiu ara a Ginebra i circuléssiu per la sala de la Reforma i pel palau de la Societat de Nacions, us seria presentada de mil maneres.

»Si examineu el discurs de Briand, veureu quin seguit d'allusions ha fet a aquesta situació insostenible. Ha parlat de sancions per al cas que algun poble es desentengués de la política ginebrina i dels seus fruits, els pactes de Locarno i París; ha dit que no n'hi ha prou amb la clàusula facultativa d'arbitratge; que el problema de la seguretat, molt més important que el del desarmament, cada poble l'entén segons la seva situació pròpia i és molt liberal quan fa referència als altres; que no s'ha de parlar de prestigis nacionals quan es tracta d'evitar la guerra i d'organitzar la pau. I tot dient això ha passat gairebé pel damunt del projecte de federació europea, com si l'ambient d'ara no fos prou propici.

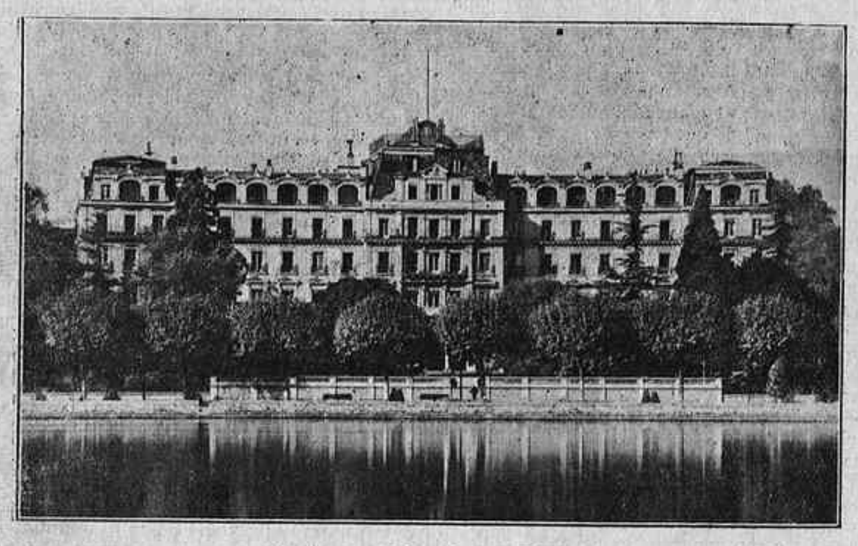

Ginebra. — Palau de les Nacions

ARISTIDE BRIAND

»Per a entendre bé aquelles ovacions i aquest discurs tothom admet que sense La Haia, el discurs de Briand hauria tingut un altre to, i el de Mac Donald també. L'any passat, Briand no va tenir l'èxit acostumat perquè — tothom se'n recorda encara — va parlar als alemanys amb un to agre. El discurs i les ganes de no trencar res semblen revelar el temor que les coses estan massa a punt de trencar-se.

»Segurament la crisi passarà, però es veu venir un canvi i no se n'endevina l'orientació. Sembla com si a l'acabament dels primers deu anys, la Societat de Nacions necessités cloure un període de la seva història i començar-ne un altre. Amb quines idees i amb quins homes? Això és el que de moment no pot predir-se, però malgrat les ovacions a la política de cordialitat, més aviat sembla que les coses es poden encaminar cap a una política de fraccions que faria de la Societat de Nacions un Parlament internacional amb baralles de prestigis nacionals. Potser aquesta impressió és una mica massa pessimista. Potser l'esperit de Ginebra sabrà sobreposar-se a la política de fraccions nacionals i de partits, i l'esperit d'unanimitat prevaldrà sobre la manera forta.»

Degut a no circular els diumenges l'avió postal, no hem rebut fins a l'hora d'entrar aquest número en màquina una correspondència de MIRADOR a Ginebra.

Tampoc no hem rebut amb prou temps "Lluhi i Rissech i l'Esquerra Catalana", de Claudi Ametlla.

Els dijous blancs

L'ESTIUEIG TRIST

A les nostres planes han aparegut una sèrie de cròniques sobre l'estiueig, que encara que algun malpensat les hagi cregut inspirades principalmente per una dèria satírica dels llocs i de les persones, fet i fet han resultat una apologia de les platges i de les muntanyes del nostre bell país. La literatura turística és si fa no fa això No tot s'ha de reduir al magne espectacle de la natura i a cercar qualitats i virtuts a les pastoretes i a les noies de marina. Això ho fan els poetes, que són la gent que tenen menys crèdit en matèria de viatjar i saber on es menja bé, perquè els poetes ja tenen prou feina a cantar i tenen l'estòmac petit. El turisme és una cosa que requereix facultats dinàmiques i digestives. Altrament hem pogut observar un fet molt important i és que al davant d'un paisatge idíllic hi ha moltes vegades una mala fonda. Pels artistes una cosa compensa l'altra, però pels altres mortals és un gran inconvenient. De totes maneres la gent de casa nostra de mica en mica va orientant-se en aquest sentit, perquè l'automòbil ofereix unes grans facilitats de recerca i d'orientació. Cada estiu les coses milloren el grau de la civilització, que té una relació directa amb els problemes de l'estómac, hi va guanyant sensiblement.

De totes maneres, ara que la temporada de l'estiueig s'acaba, no podem deixar pas aquest tema, sense pensar que no a tot arreu hi ha la tranquillitat i el benestar expansiu i enriolat de Caldetes, Sitges, Cadaqués o altres llocs descrits pel nostre jove i brillant cronista. Al costat de l'estiueig alegre i esportiu, hi ha també un altre estiueig que és de la gent tarada i afligida que va a fora per necessitat i per remei, que pren aigües termals, litiniques, carbòniques o sulfuroses, és l'estiueig trist.

Caldes, Vallfogona, Sant Hilari i altres llocs per l'estil causen a moltes persones sanes un efecte depriment. La gent que hi fa temporada, la més barrejada que hom pugui imaginar, té un punt de pintoresc inconfusible i agre, i la vida social és una mica forçada i dificultosa. Està clar que hi ha qui es diverteix i s'adapta al medi, però el gros contingent d'aquestes colònies el formen les persones que mai no han sentit la vida de societat i que segurament no haurien sortit de casa si el metge no els ho hagués aconsellat. Són menestrals i pagesos de bona posició, que tiren per l'estalvi i consideren l'estiueig com una «cosa de senyors». Gent desplaçada, que cerca a l'aigua de les fonts l'alleujament de les seves dolències cròniques i que enyora la botiga, el piset reclosit i la vida rutinària com un senyal de bona salut.

Què lluny són d'aquests llocs les platges alegres i assolellades, animades de cossos joves i àgils, de banderoles i de coloraines, davant la immensitat blava de la mar. Ni la naturalesa ni el paisatge diu gran cosa als nostres estiuejants. Gairebé tots viuen a dintre el poble, i no procuren sortir-ne sinó és per anar a la font o per estirar una mica les cames. La prescripció facultativa i l'instint de conservació dicten el seu viure diari. A la gent de les comarques i sobretot als pagesos no els interessa el paisatge. La frondositat i els arbres pel pagès d'un país sec, són coses intolerables. Com que en aquestes colònies s'hi ve a descansar, es passa tot el dia a la plaça, que és el que fa en el seu poble cada diumenge.

Les tertúlies en el cafè, que sol ésser sempre en un carrer sòrdid fosc i sense gaires mobles, un billar i quatre taules desolades i fredes, sempre són les mateixes; un grup de tresillaires, un altre de capellans madurs que semblen vidues, i un grup de vidues que semblen capellans. Les converses també semblen les mateixes. Ningú no pretén enganyar-se i tothom parla de la seva malaltia amb una cruesa absoluta. El fetge, els ronyons, el reuma... Fa un cert efecte veure una persona amb moltes carns i la mirada trista. Sempre hi ha senyora que ha de fer una pedra i que exclama: «Als grassos ningú ens plany.»

Durant aquests dies les colònies es van despoblant. Elles es posen unes xarxes al cap perquè no s'escabellin i ells amb el seu guardapols les maletes i una ampolla termos fan cap a la plaça per pendre l'òmnibus.

— Fins l'any que ve — es diuen els uns als altres, amb un somriure de compromís.

— Gràcies a Déu que s'ha acabat — pensen tots. — T.

Dibuix inèdit de Josep Obiols

MIRADOR INDISCRET

Emulació

En la conferència sobre teatre que va donar a l'Ateneu Polytechnicum En Millàs-Raurell va citar cinc o sis autors estrangers.

Darrerament, En Ramon Vinyes, conferenciant al mateix lloc i sobre el mateix tema, va batre llargament el rècord d'En Millàs - Raurell. Va citar, com aquell que res, seixanta dos autors estrangers!

Sembla que l'Ambrosi Carrion també es prepara per donar la seva conferència al Polytechnicum i que no està pas decidit a quedar enrera. Hom diu que ha comprat el diguem-ne Anuari Riera dels autors dramàtics de tot el món, i els citarà tots, començant per la A i acabant per la Z.

Així no li passarà com En Vinyes que, abrandat d'erudició, no es va donar compte que entre els autors que citava n'hi havia algun de repetit.

Les excuses d'un president

El senyor Ribera Rovira va enviar una carta als diaris intentant explicar el galimatias de la famosa *verbena*. En mig d'altres coses curioses, el president de l'Associació de la Premsa afirma seriosament que aquella nit van entrar impunement a l'Exposició *más de sesenta mil personas, sin pagar entrada y sin tener pase.*

Us figureu seixanta mil persones passant d'estranquis pels torns de les portes de l'Exposició? Suposant que n'entressin cent cada minut — que ja és suposar, ens sembla —, del càlcul del senyor Ribera Rovira resulta que durant deu hores seguides van estar entrant gent amb tota impunitat.

Aquest Ribera Rovira ens ha sortit massa empeltat de português, veli aquí.

«La Veu», a tres quarts de quinze

A la primera pàgina de *La Veu* un senyor pregunta tot intrigat: Qui és l'autor dels brolladors de l'Exposició? El bon home està indignat perquè ningú no en parla. «Es que no tenim dret a saber-ho?», pregunta. «Es que això s'ha fet tot sol?» I acaba: «Demanem que es digui per qui ho sàpiga, qui és l'autor fins ara ignorat dels brolladors.»

Es el que té el llegir poc: Si el que ha escrit això, llegís, a més a més de *La Veu*, l'altra premsa s'hauria assabentat que ja fa una pila de setmanes que MIRADOR dedicà dues columnes a Carles Buhigas, i àdhuc *El Matí* posteriorment ens ha fet l'honor de reproduir el dit article, amb unes quantes variants, perquè no fos dit. Ah. I fins el *Diario de la Exposición* n'ha parlat també, i fins ha publicat una caricatura que de Carles Buhigas ha fet el nostre company Bon.

...En el qual es parla de dignitat literària

En Povill i Adserà i l'Ambrosi Carrion discuteixen en el seu recó de la redacció de *La Nau*. En Carrion és persuasiu.

— Jo us donaré les idees generals de la crítica que heu de fer del meu *Poema de Port*. A vós no us caldrà sinó vestir-lo amb el vostre estil gonflat.

Però En Povill no es deixa pas convèncer. En Carrion insisteix, cada vegada més persuasiu. Per últim, el seu subaltern se li subleva:

— I ara, Carrion! Prou d'aquest color! No veieu, sant cristià, que això seria una cosa intangible i supèrflua? La dignitat literària, sobretot!

Això mateix, Povill.

Crisi del llibre?

Llegim que el senyor Josep Miracle està a punt de publicar un llibre titulat *Nostra Dona la Sardana*.

Amb un títol així el llibre ha d'ésser irremissiblement bo, perquè com tots sabem, «la sardana és la dansa més bella de totes les danses que es fan i es desfan».

Segurament que es tracta d'una obreta extraordinàriament mediterrània, pairal i nostrada, que llegiran amb fruïció tots els Jordis i totes les Nuris sardanistes.

Nosaltres també la llegirem i ens sembla que ens agradarà.

Com es pot veure, la crisi del llibre és molt relativa.

I ara!

Un collaborador d'*El Matí* anà a veure el director. El rebé En J. B. Solervicens. El collaborador, en un moment de pausa, s'adonà d'una porteta molt dissimulada, en un recó del despatx dels directors. Una mica indiscret, preguntà:

— On dóna aquesta porta, Solervicens?

El jove co-director li respongué, sense donar-hi importància:

— Dóna al celobert. Només l'usen els directors.

Sopars de sastres

Com tothom sap, aquests dies ha tingut lloc a Barcelona un Congrés de Sastreria. I com tot Congrés que s'estimi, les sessions han estat amenitzades amb un àpat. El cas és, però, que en alguna redacció han passat mals de cap per trobar redactors per enviar a fer la informació dels esmentats àpats.

En una ocasió la cosa va arribar a un extrem insospitat i el redactor en cap va haver de formalitzar-s'hi i va exigir explicacions a propòsit d'aquell abstencionisme general que amenaçava comprometre la bona informació del diari. Sembla que li van respondre:

— Ja veurà. Com que és un sopar de sastres, un hom hauria de tenir algun rensenyament sobre la possible concurrència. Es tan fàcil trobar coneixences desagradables.

Hi haurà una mort a la redacció de «El Matí»?

Copiem:

«Encara sento la suggestió d'aquell espectacle i quan recordo aquells segons emotius, se m'esborrona la pell... Es quelcom fantàstic, que fa trontollar tot el públic; és com si un terratrèmol d'emoció esmicolés, aclaparés el vostres cors... Es de doldre que l'assassí de la pista hagi estat un espectacle tan bell, una cosa tan segle vint, que de tan bonic fa oblidar, davant le crua realitat de la mort de la pista, les remembrances tristes, i, posa al cor aquella vibració que tot i ser-ho, silencià l'ambient rublert adés d'alegria.»

Els lectors d'*El Matí*, després de llegir això que signa el senyor Navarro Sedó, no hi ha dubte que deuen dir, esborronats:

— Jesús, Maria, Josep!

Caldrà que la direcció del diari catòlic adverteixi al seu redactor la conveniència d'anar a presenciar les curses de Dirt-Track, ben preparat amb Déu, confessat i combregat, i tenint els papers despatxats, com solen dir. No fóra el primer cas de mort a causa d'una emoció massa intensa. I aquest xicot es veu que s'ho pren massa a la valenta.

La darrera paraula del sobrerealisme

No es pot negar que Salvador Dalí és popular. Aneu corrent els pobles de la Costa Brava, de Tossa fins a Port Bou. En un lloc o altre de cada poble, al casino o a la platja o al cafè, trobareu qui comenti les facècies del pintor sobrerealista. De vegades són gent de Figueres, de vegades són barcelonins.

— Que no la sap — ens deien a la platja de Llansà — la darrera paraula de la pintura sobrerealista?

— Home, no — replicàrem encuriosits.

— Abans, poc o molt, agafaven una tela, hi posaven quatre pinzellades, o no n'hi posaven cap, i després hi enganxaven diversos objectes: un cap-i-cua, una etiqueta d'aigua de Solares, una capsa de llumins, un tros d'elàstic... Ara no; ara ho han simplificat: agafen la tela, hi pinten el fons; agafen una capsa, hi fiquen a dins els objectes corresponents: un retall de roba, una sola de sabata, un prospecte d'una manicura i quatre o cinc fótils més, i tot plegat, la capsa i la tela de fons l'envien al client tot dient-li: Vostè mateix, colloqui's-ho com vulgui.

Un «taparrabos» a préstec

Havíem vist per les revistes ilustrades estrangeres els esnobs de les grans platges de moda dinant en vestit de bany, a les terrasses dels casinos o damunt la mateixa sorra. No té res de particular. Es *camping* pur, i no hi ha cap raó, ni la convencional de l'etiqueta, que impedeixi que un hom i una dona i tot, si s'hi troben bé, mengin abillats a la manera estiuenca. Però això d'exigir que el convidat que arriba, i que encara no s'ha banyat, s'hagi de posar l'uniforme general, ja és portar-ho a la punta de l'espasa. I això és el que li ha passat a Cadaqués al poeta J. V. Foix.

Es va presentar a can Dalí. L'home venia tot pimpant del Port de la Selva, culblanc, amb brusa marinera. Anaven a asseure's a taula, terrassa a la vora del mar, Anna Maria Dalí, Salvador Dalí i el cineasta Buñuel; ells amb *taparrabos*, ella amb *maillot*. Varen convidar-lo a dinar. L'home acceptà. Però el varen fer despullar i li deixaren un *taparrabos* perquè no desdís de l'uniforme general masculí.

Després diran que Cadaqués no és un país avençat.

Ganes de complir

En Josep Pla torna a fer de cronista viatjant i, naturalment, els seus articles se'n ressenten, en el bon sentit de la paraula, s'entén. Parlant d'Itàlia, En Pla ha comentat el feixisme amb una simpatia irresistible.

Aquest xicot se'ns excedeix. A *La Veu* no li exigeixen tant...

(c) Ministerio de Cultura 2006

Una confusió natural

En el número anterior de MIRADOR donàvem l'explicació de la facilitat d'En Bori a fer articles. Segons aquesta explicació, un interlocutor d'En Bori li atribuí que escrivia els articles amb ciclostil.

Ara ens fan saber que no fou a En Bori que ho digueren, sinó a En Josep Gardó.

El que passa és que allà on hi ha En Bori hi ha sempre En Gardó, i allà on hi ha En Gardó hi ha sempre En Bori, i d'ací la confusió.

La transformació més ràpida

I ara que parlem d'En Gardó.

De les 1892 conferències que ha donat, quan desenrotllava la conferència número 1731 sobre la comptabilitat per patró or, després de l'explicació preliminar, en entrar en la part pràctica, digué:

— Per transformar una comptabilitat portada en moneda corrent, a una de patró or, es fa així:

I agafant la copa que contenia llimonada, va beure-se-la tota d'un glop.

Franquesa és franquesa

El president de l'Associació de Comptables de Catalunya, des de la fundació d'aquesta entitat, ho és sols de nom. Quan ho era el difunt Planes, manava En Bori; quan presidia En Bausili, manava En Comas i ara que és president En Vandellós, continua el cacicat d'En Comas.

La preocupació de cada directiva és la revista, puix que ni amb un llum troben abundància d'articles de la pesada tècnica dels números.

I com que amb el canvi de juntes, que cada una respon a un grup o capelleta, cada volta es fa més difícil de tr bar original, els de l'actual Consell envien cartes, demanen collaboració a tots els que formaren part de juntes anteriors dient-los:

«Nosaltres que res tenim a veure amb les Juntes anteriors...»

La franquesa primer que tot.

Un tema adequat

L'Associació de Comptables tenia ganes d'actuar, i ja és sabut que tota entitat que té uns propòsits així, el primer que fa és organitzar conferències.

Per començar, els pares de la idea anaren a demanar a En Bausili que en donés una, el qual assentí sense fer-se pregar. Encara més:

— Quin tema els interessa que tracti? — va preguntar.

La comissió opinà que mentre fos un tema de comptabilitat, el conferenciant triés el que volgués. Però En Bausili, el fort del qual no és pas precisament la comptabilitat, contestà seguidament:

— Molt bé, doncs. Apuntin: «La crisi del carbó».

Diuen que aquesta habilitat a salvar-se d'un perill li valgué la presidència de l'entitat a la primera renovació de càrrecs.

La netedat és mitja vida

Un soci de l'Ateneu Barcelonès, mentre es rentava les mans, sentí la seva atenció cridada per un soroll estrany al water del costat, com si l'aigua d'aquest clapotegés.

Al cap de poca estona, se n'obrìa la porta i en sortia el doctor Nevot i Tomàs, catedràtic de la Facultat de Dret, amb el bombí posat i les sabates descordades.

El soci aquell cuità a fer córrer la sospita que el referit senyor es rentava els peus en les dites dependències de l'Ateneu.

No s'ha comprovat, però. Ara, que se n'han vist tantes d'extravagàncies entre els socis de la docta casa, que ningú no es sorprèn de res ja.

El blanc i el negre

Ja se sap, en quan arriba l'estiu el jovent distingit té l'obligació d'embrunir-se, si no vol passar per *arrieré*.

Hi ha gent que arriba a especialitzar-se en aquesta feina. Es passen hores i hores tombats a la platja; s'endinsen a la piscina cada mitja hora; s'unten el cos d'una composició química en la qual entren el iode i la vaselina, i la deixen desfer-se en la pell nua. Això requereix hores vagatives i un petit capital per a no fer res més que tenir cura del color.

A Sant Sebastià hi van cada dia dos o tres negres d'un *jazz band* que no sabem on toca. Entre ells hi ha el ballarí en un temps famós Bubby W. Curry, un dels primers xarlestonistes barcelonins. Però Curry, què és negre del tot, un negre magnífic i autèntic, no pren mai el sol. No es torra. Ell s'ajeu sota la marquesina i es posa a dormir.

— Què fa En Bubby, ací?

— Què vols que faci? Pren l'ombra per a emblanquir.

La màgia de la propina

El tennista Flaquer, que ha conseguit tantes victòries en els *courts* com en els salons de societat, és un esportman distingit i generós. Per exemple, han passat a la història les considerables propines que dóna cada vespre al vigilant de casa seva.

Aquest vigilant es veu que és un home agrait i que sap olorar el sentit de jerarquia. De manera que ha inventat una salutació tota especial per al tennista Flaquer. Cada vespre, quan li obre la porta, l'home li diu amb to solemne, gorra en mà:

— *Descanse en paz!*

EL PRIMER CABARET DE BARCELONA

Història del Bar del Centro

Visió general

Al costat de la Llibreria Francesa de la Rambla del Mig hi ha actualment una lleteria. Anys enrera hi hagué un bar: el Bar del Centro.

Oi que el nom no us diu res? No obstant, té un valor. El Bar del Centro fou el primer cabaret de Barcelona on es ballaren tangos i s'ensumà cocaïna. Fou també el refugi, el baluard dels darrers bohemis que existiren al país. Alguns d'aquests són avui personatges gairebé importants.

ESTEVE, *l'amo del bar*

Heus-el ací, el bar. Com tots. Taules a fora i a dins; un taulell i un armari amb ampolles al fons. Parets blanques com a molts bars. A l'esquerra del taulell, la «pastera», ço és, la taula de set i mig, encabida en un quarto sobrer. Amo i cambrers amb jaqueta blanca, el tovalló al braç.

Però aquest tenia un secret. Un soterrani humit, que no servia per a res. L'amo, a fi de treure'n profit, el disfressà de cabaret. La pensada li fou suggerida pels intellectuals de la casa. S'hi baixava per una escala fosca. Herba i un rètol a l'entrada: «Au fond de la mer». Al sostre, uns parracs de guix atapeits de bombetes de colors; en un recó, un piano desafinat. Tot plegat trist. Feia pudor de romàtic.

En Fontdevila deia que figurava el quadro submarí dels *Sobrinos del Capitán Grand* fet per un aficionat.

En aquest soterrani o cabaret es reunien o, millor dit, hi vivien, perquè gairebé no se'n movien mai, una pintoresca colla de bohemis.

Era una època en la qual les mongetes s'havien de dibuixar al marbre de la taula i unes sabates noves eren una utopia.

Heus ací la colla: L'Amichatis, En Fontdevila, En Pal, el que firma, En Lluís Capdevila i el monocle, l'Iribarne, En Tomàs, En Susanna, En Plató Peig, el pintor Gausachs, En Domingo, En Requesens de Sarrià, En Salvat-Papasseit i un sabater que es deia Mas al qual li va venir d'un través de dit de no deixar-hi l'establiment. D'aquest grup sortiren els exaltadors literaris del districte cinquè. Entorn del grup, uns propagandistes radicals de tercer o quart ordre, que no comptaven. Visites assídues: En Montero, un brillant descomunal que va dur d'Amèrica i el «puro» amb faixa; l'acompanyaven sempre els actors Martínez i Pedrola. En Julio Antonio, En Viladrich, vestit de pagès de Fraga, la barretina vermella al cap, com una cresta de pollastre. En Gustavo de Maetzu, que explicava uns drames i fulletons esgarrifosos.

AMICHATIS

Èrem una pinya a part. Malgrat la crisi crònica de moneda que ens caracteritzava, l'amo ens tenia consideracions. Erem els intellectuals de la casa i la hi adornàvem; i qui sap, potser el dia de demà seríem unes eminències.

El cabaret era molt democràtic. S'hi podia anar gairebé en cos de camisa i les espardenyes a retaló. La concurrència, aristocràtica, com és de suposar. Veïnes del carrer de Sant Ramon i voltants, noies que volien descarrilar, però no sabien les tresqueres — pobretes, cercaven una orientació, un camí —, i les trobaven, ja ho crec, mitjançant unes mitges regalades oportunament o uns quants cafès amb llet administrats amb diplomàcia. Aprenien a pintar-se els ulls, les cares i els llavis. En saber-ne, ja es consideraven «cocottes» d'esdevenidor. Unes volien ésser estrelles rutilants de music-hall; altres, amb més sentit pràctic, procuraven obtenir una collocació de papallona, o el que es presentés, a qualsevol cafè concert.

D'aquestes, les dues més notables foren la Margot i la Mary. Començaren per venir al cabaret d'esquitllentes. Com que es divertien, s'hi quedaren a tot estar. La Margot avui és una gran entretinguda; la Mary fa de llevadora. Ací aprengueren les beceroles de la galanteria tot alimentant-se de cafè amb llet. La Mary era de la broma; la Margot es posava tràgica.

De tant en tant hi venien eminències autèntiques. El concurrent profà es quedava bocabadat. ¿Què hi veien amb aquests esparracats que no tenien un ral? La Fornarina, la Tórtola València. A aquesta un admirador li afanà una sabata, en un rapte d'entusiasme. Era una sabata adornada amb brillants autèntics. D'empenyorar-la, n'hauria tret moltes pessetes. Però es tractava de fer literatura. La hi tornà. També hi venia la Turcy. Aquesta, però, ja estava acostumada a rodar pels sots de Montmartre i no s'hi trobava estranya.

Gent tèrbola o misteriosa. Un príncep egipci, que tenia més d'espia alemany que d'altra cosa. Un domador de puces, En Quevedini, que havia seguit tot el món meravellant reis i marrajàs i es trobava a la darrera pregunta. El Príncep de Cuba famós, de l'Excelsior, i un espardenyer de Sans, que feia de ballarí; es llevava a les dues de matinada per a complir. Cotxers que esperaven la sortida del Liceu i algun xofer escadusser.

Al cabaret s'hi celebrà el sopar commemoratiu del primer Saló d'Humoristes de Barcelona, al qual vingué a predicar el crític madrileny José Francés. Fou un sopar èpic. Hi hagué pedregades de rosegons dedicades a l'organitzador del Saló, i altres excessos.

L'Esteve i En Daniel, amo i cambrer, respectivament

L'Esteve. Era un «chef-d'œuvre». No tenia el sentit de la comptabilitat. En canvi, era un faldiller. En veure'n de noves perdia els estreps. Volia ésser primer que tots. Hagué de traspassar l'establiment. Ara fa de corredor de joies.

En Daniel. Un home deliciós. Era «corrido». Parlava papissot. Va treure la rifa i s'emancipà. Determinà gastar-se'ls. Va comprar una dona *per ell tot sol* al carrer d'Arrepentides; llogà un auto, també *per ell tot sol*, i anà a fer un tomb per Mallorca. Creia de bona fe, que a l'illa no hi havia autos. En ésser-hi no en vulgueu més de barrila. Feia excursions i tecs. En passar per un poblet, tirava moneda a les criatures.

LA MARY

— *Don Daniel, el almuerzo está servido!* — amb una reverència de propina.

— *La cama ya está hecha, Don Daniel. ¿Se le ofrece algo al señor?*

Exigia molt respecte per la senyora. El seu pas per l'illa va deixar un rastre d'enlluernament.

En acabar-se la moneda, va agafar de nou el davantal.

L'Esteve i En Daniel eren els puntals de l'establiment. Compteu com devien anar els ingressos.

Els toreros

Al bar hi havia, ja ho hem dit, una taula de set i mig. Al pis de dalt, al costat del taulell, en un quarto sobrer. Els toreros s'instal·laren a prop, es comprèn. Quan no hi havia corrides, torejaven morts. Així anaven tirant. Era la seva taula de salvació.

El Picolín, un personatge important. «Croupier», infectat de literatura. Era menut i anava molt mudat. Llegia molt i tenia una flaquesa per l'Anatole France. No podia sentir parlar d'Insúa, de Mata o de Répide, perquè se li encenien les sangs i hauria trabucat la pastera. Era la salvació dels toreros i el nostre mecenes.

— Picolín...

— Ja no tens diners?

— No.

— Espera el meu torn.

En ésser-hi pagava postures imaginàries. Així ens ajudava. N'estava content. Als toreros els afavoria, però ho feia de mala gana.

Entre aquests hi havia En Liñán, un picador que picant era un puça i rebent patades un *as*. Dels sis dies de la setmana, set anava coix i repenjant-se al gaiato. Era andalús. Als toros, en veure'l, se'ls segaven les cames. Un tal Valentín, de la Barceloneta, que no deia mai res i rodava el cap en sentir les bravates del seu company, era banderiller i clavava les banderilles als toros més grossos que es torejaven. El *Metralla*, un altre banderiller d'anomenada, petit com una baldufa, que tenia la mania del menjar. Per un àpat era capaç de fer set hores de camí. El *Cerrajillas*, banderiller de corrides formals. Els dies de feina treballava a la fàbrica de cadires que l'Alcalà, empresari de les Arenes, tenia al carrer Nou. En Pagès, avui organitzador de corrides goyesques. El *Sacas*, cap de la quadrilla, que treballava a les «becerrades» de la Plaça de la Barceloneta, *Torero cómico-bailable*, que *curava la neurastènia*, segons deien els programes. En Sugrañes, avui «produceur» de «revues» (aquestes paraules es pronuncien tal com s'escriuen), aleshores torejador modest, a les «becerrades», feia de *hombre alfalfa*. Ço és, l'embolicaven amb una bala d'alfals tendre. Sortia el toret i rosegava l'herba. Així que a l'home li sortien les cames, havia de fugir, si de cas volia evitar les carícies de la bestiola.

En pujar de categoria torejà a Vic, a Palma, a Felanitx, a Inca i altres llocs, com a matador. Curses de torets sense picadors. Els d'aris deien que era *valiente y temerario*. Hom sospitava que les ressenyes les escrivia ell mateix.

Una «cogida» en un dit, el qual li quedà enrampat. Es retirà de la «profesión». Gràcies a això, avui a Barcelona comptem amb un «produceur» com ell.

Tot i l'ofici, però, En Sugrañes ja sentia feblesa per la literatura. S'interessava per la darrera novella de Baroja, feia cuplets per les artistes del difunt Alcázar Español i una revista setmanal, *Toros y Music-Halls*. Tot això és un símptoma. Era un acompanyant assidu de l'Amichatis, al qual creia un geni.

Els bohemis

Al soterrani ocupàvem la taula del recó. Fèiem una barreja bigarrada. S'armaven unes discussions que ensorraven la casa. En Fontdevila era el cap de colla per dret propi. Tenia un enginy esxtraordinari i un gran aplom. Era home de recursos. Feia d'assessor de l'amo. Aquest deia així: «Hi veu molt clar.»

En Plató Peig era un dels homes més pintorescos de la casa. Havia arribat d'Amèrica. Tenia «pesos». Anava molt mudat. Un vestit de quadrets llampant. Dalt del vestit un cap vermell com una pastanaga i uns ullets blaus, lluents com agulles de picar. Era cridaner i armava uns escàndols formidables als toreros. Després s'abandonà. Havia dut una sabata i una espardenya alhora.

Una vegada li aplicaren una injecció de 914; el que l'hi donà, va recomanar-li que s'allités perquè li produiria febre. A la matinada comparegué al bar indignat, i amb la gana formidable que desvetllen els compostos arsenicals: —M'han enredat com un *xino*! En lloc de 914 m'han clavat una injecció de Cinzano!

FONTDEVILA

Havia dormit de les maneres més estranyes. Repenjat per les parets, al carrer, aguantant-se amb una corda, al carrer del Cid. Feia versos sobre-realistes.

Va morir rosegat de misèria i cocaïna.

En Lluís Capdevila i el monocle. Vivia al bar a base de cafè amb llet. Duia una capa francesa que li venia llarga. En caminar semblava que volés. Una gran cabellera romàntica i un gran xambergo. Els dies de solemnitat es posava una corbata negra, estil Espronceda, enganxada amb agulles. Si torçava el coll li queien a grapats. *Muy siglo* XVIII. La seva literatura, sentimental i romàntica, s'adeia amb el tipus i l'alternava amb unes soflames revolucionàries que sortien a *Los Miserables* — un setmanari radical en el qual escrivien, entre altres, En Samblancat i En Salvat-Papasseit —, les quals soflames li valgueren els honors de la presó. Hi féu temporada. En sortir-ne no el coneixíem. S'havia engreixat.

Fumava en unes pipes descomunals, de les quals sortia una fumera negra, de xemeneia de fàbrica i una fortor estranya.

— Què cremeu aquí — li digué En Fontdevila —, coc o alzina? Home, això no és una pipa, és una bòvila.

De tant en tant desapareixia. Durant uns dies no el veia ningú. En tornar venia endreçat, polit. Un gran clavell al trau i diners. Es comprava sabates de xarol amb la cama de gamusa blanca, pots d'essència cars, prenia pernods. En venir-li un exaltament sentimental cridava: — Em vui emborratxar de carn d'olla!

L'Amichatis, ara autor predilecte del districte cinquè, i aleshores *ecoista mordaz* d'*El Día Gráfico*, que havia conmençat a sortir feia poc. Hom el tenia per geni i ell hi venia bé, i procurava aprofitar-se'n entre les senyores. Tenia, però, el defecte d'«encarinyar-s'hi». Aleshores aquelles li perdien el respecte. Les «liaisons» degeneraven en un seguit de drames.

PLATÓ PEIG

Vivia a la Bonanova, amb la família. Però es distreia d'anar-hi, sobretot si tenia diners. A l'hivern, com que feia fred no es canviava els mitjons. Se'ls posava un damunt de l'altre. Havia arribat a dur-ne sis.

I En Fontdevila. Aquest era un monument. Bohemi, una mica per literatura i un bon tros perquè les circumstàncies fan l'home. Però el noi de bona casa, traspuava. En disposar d'una quantitat sortia el bon vivent, gustador de comoditats supèrflues. Baixà de Granollers a Barcelona a estudiar per metge i ensopegà amb l'Amichatis. Una ensopegada torça la vida d'una persona. S'infectà de literatura. Amb l'Amichatis devingueren inseparables. Anaven a no estudiar, de nits. En Fontdevila fou un gran collecionista de carabasses.

Anava amb xambergo, un gran clavell vermell a la solapa, i un cigar a la boca.

Era simpàtic. A les dones, però, els feia un cert respecte. I era perquè tenia un cert aire de domador. Va tenir un estanc al moll i se'l va fumar tot amb l'Amichatis.

Una vegada, per Carnaval, es va disfressar. No tenia a mà, però, res a propòsit. Agafà un tros de paper de bobina del diari, s'hi féu imprimir unes lletres que deien: *Nada, nada, s'ha de fer broma*, i se'l posà al barret. Així es passejà per tot Barcelona.

En Montero, arribat feia poc d'Amèrica. Tenia aires de milionari autèntic. Aires, només. Un cigar havà formidable a la boca, i un anell amb un diamant més formidable que el cigar, a la mà. De tant en tant li desapareixia. Havia anat d'excursió. Feia les revistes *Arriba el telón* i *Abajo el telón* al Nou. Tenien molt d'èxit, tot i que eren la repetició d'una altra que ja feia per aquests mons de Déu abans de marxar a América, anomenada *De Enero a Enero*. Explicava xistos, «camelos», i cultivava la simpatia. Els ha repetit tota la vida. El primer de riure'ls era ell mateix, igualment que era ell mateix el primer de trobar bones les seves comèdies.

Els altres érem poca cosa. No fèiem res de particular. No val pas la pena que hi perdem el temps.

* * *

Amb el temps el bar va decaure. Se n'havien obert d'altres de més luxosos, que no feien fortor d'humitat i en els quals hi havia dones boniques. L'Excelsior, inaugurat feia uns mesos, es trobava a l'apogeu. El pobre Bar del Centro, que conservava el seu aire democràtic, arreplegava les escorrialles dels altres. L'Esteve el traspassà. Amb el traspàs féu la ganyota final.

Desaparegut el bar o cabaret, desaparegueren els bohemis. Uns per ací, altres per allà; la gran escampadissa. Talment com un niu de rates en ésser descobert i esbandit a cops d'escombra.

JAUME PASSARELL

Jocs d'infants

Una vegada vaig passar un parell de mesos, era l'estiu, en un projecte de poble del Camp de Tarragona. Un poble ensopit, tirant a valencià, amb una horta de color de rapè, i amb uns carrers més poca-soltes que els de Sabadell i Terrassa, que 'a és dir.

Poques distraccions podien, doncs, ajudar-me a fer-me l'estiu lleu, i sort que el meu tarannà poc exigent m'obria sovint camins on menar els meus lleures. I recordo ara com un camí d'aquells em dugué a contemplar un joc d'infants inoblidable.

Hi ha uns carrers en aquell poble, l'encís dels quals passa desapercebut de molta gent perquè en desconeixen «la seva hora». La gent que hi estiueja sabrà prou bé els carrers de l'*Ametlla*, del *Pou fosc*, del *General Prim* i d'altres, però en canvi no haurà atinat a passar-hi o a posar-hi esment, cap allà les sis de la tarda, més ben dit, a dos quarts de sis, que és l'hora que en són els amos i pobladors únics nombrosos estols de quitxalla. El carrer de *Torrijos*, especialment, és un indret extraordinari: hi ha uns bordons a les voreres que són lluents de tant servir de coixins a tants d'esbarts de criatures; i ran de les voreres s'hi ha fet com una mena de sorra, més fina que la de l'Estartit, de tant treballar la terra i el fang, per fer foradades i castells, els vailets i mosses que s'hi arrosseguen, mentre esperen llurs mares que són al camp — i viuen refiades d'una bona àvia veïna o d'una tolida que se n'anirà de la cadira al cel sense fer cap escala.

Molts dies, encara no sé com, em trobava badant per aquells llocs i m'entristia de pensar que és llàstima que la civilització no hagués arribat a posar per aquelles vies bancs a posta per viure la vida a ple aire i així poder-me encantar, humilment, en els jocs dels infants que, ai!, un temps foren també els meus jocs i pels quals mentiria si us digués que no sento sovint una molt íntima enyorança.

Veus aquí un símptoma de la distància que ens separa d'altres països: el joc dels infants. On més meravellat he quedat en aquest punt ha estat a Suissa, on els infants han anat tan enllà en la seva manera de jugar que gairebé fa rodar el cap. En un carrer de Ginebra una colla de xicots jugaven a fer de «Societat de Nacions», n'hi havia un que feia de polític i duia la gorra a l'inrevés i els altres feien veure que escrivien, amb un paper a la mà i la gorra a terra, talment com si prenguessin nota de solemnes declaracions.

Fou a Suissa mateix, a Lausanne o a Montreux, que vaig adquirir, meravellat de la troballa, sense saber a qui ho donaria després, un joc exquisit per a infants: un cartó en el qual hi havia enganxat amb cordills un grapat d'instruments que tots plegats feien el joc del «revisor de tren». Hi havia un xiulet, unes tenalletes per foradar bitllets i una diversitat de tiquets de molts colors i de múltiples destinacions, exactes als que serveixen per fer qualsevol viatge de debò.

És clar, tot això encara no ha arribat al susdit carrer de Torrijos, però què hi fa? L'esperit de la nostra gent menuda és prou afinat per prescindir-ne i prou àgil per suplir-ho amb nous trucs indígenes, com és ara un que és molt estès aquí que és el de jugar «a senyores», que consisteix únicament a enraonar arrossegant la passada, amb un deix estudiat, mig palpissot, que fa molta gràcia.

I de tant en tant us trobeu amb sorpreses verament remarcables, com ho fou la que em sobtà en aquell poble, un dia que jo no portava pressa. Veureu:

M'esqueia de passar prop d'una entradeta en la qual deu o dotze nois i noies, de tres a sis anys, jugaven a «refer matalassos», fent servir de matalàs un gos bon jan i més brut que una pinta abandonada, quan amb una vertiginositat sorprenent es succeí aquesta escena: a través de la reixa de la finestra d'una casa del veïnat se sentí, més recaragolat que un torniol, un renec espaventable. Malauradament, jo, com acostuma passar en la gent gran, gairebé no m'hi vaig fixar ni en vaig fer cabal, puix que són una repetició constant, de llarg a llarg dels dies, aquests escarafalls poca-soltes. Però tota aquella mainada, sentir aquell crit, aixecar-se unànimement i acudir veloçment a la finestra fou tot u. Només un havia quedat rerassagat i al qual un seu company cuità d'advertir: «*códa, vina, que ha dit allò*». I ja hi fou, ensopegant i tot amb el bordó de l'entradeta i caient d'ulls a la vorera.

Vaig aturar-me i no vaig poder resistir a la temptació d'advertir-los que *allò* no ho havien d'escoltar. Que era una cosa molt lletja i que els nois bons minyons no ho havien de voler sentir. Però tots em miraven encantats i em senyalaven, amb el dit a la boca, que callés. I em miraven talment com significant-me que jo no sabia de què anava. Efectivament, potser no, i els vaig demanar:

— Què voleu dir amb això?

— Ez que ara — de seguida un xaval va dir-me — zi mira per aquí, veurà com f.. llenya a la zeva dona...

I efectivament, encara no acabava de dir això que se sentia un esclafament i una trencadissa de pisa que feia feredat, i per la finestra començaren a sortir un ais! esgarrifosos i uns crits de «poca-vergonya, lladre, mala ànima», amb un acompanyament de sorolls foscos que trencaven el cor...

Avergonyit de la meva inferioritat, vaig fugir d'aquella quitxalla, que, evidentment, tenia el secret d'aquell espectacle.

FRANCESC TRABAL

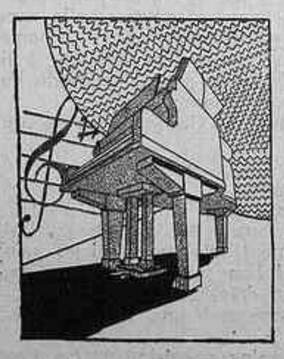

CHASSAIGNE FRÈRES

Casa fundada en 1864

PIANOS - AUTOPIANOS

Terminis — Més de 31.000 en ús — Lloguers

TELEFON 16086 - CLARIS, 43 - BARCELONA

RAMON BES & C.A

Maquinària, Tipus, Filetatge de bronze, Tintes i utillatge per les Arts Gràfiques

Agullers, 1, i Via Laietana, 4. BARCELONA

Telèfon 15524 - Apartat 896

Direcció telegràfica: DANIBES

GRAVATS TIPOGRAFICS — BADAL I CAMATS — París, 201. Telèfon 74071

(c) Ministerio de Cultura 2006

Joaquim Lluhí i Rissech

Fa uns deu anys que l'anomenada d'excellent advocat de què gaudia el senyor Lluhí em portà a consultar-li el primer plet la defensa del qual em fou confiada. Després d'escoltar el seu parer, vaig compendre que davant meu tenia un mestre i un amic. Als pocs mesos m'oferia un lloc al seu despatx, i l'he ocupat amb tota la satisfacció que dóna collaborar en l'obra d'un dels esperits més selectes de la nostra terra.

Els companys de MIRADOR m'han cregut indicat per a tributar, en les planes del seu setmanari, un homenatge al desaparegut i ho he acceptat, pensant que *L'Opinió*, periòdic al qual m'honoro de pertànyer, no podia, per delicadesa, dir del finat tot el que es mereix.

No he viscut l'obra política del nostre senyor Lluhí. En separar-se'n ell, en 1914, era jo masa jove per a saber-ne el difícil entrellat. He pogut, en canvi, escoltar, dia per dia, els comentaris que a la seva ment privilegiada suggerien els esdeveniments de la vida pública.

Català de soca i arrel, estimava el país com el millor dels fills, patint-ne els sofriments i fruint-ne les joies. Sovint li havia sentit expressar els sacrificis que per ell estava disposat a fer. No fa gaires anys, en la reunió celebrada pels millors advocats de Barcelona per tal d'escollir el camí que certes sancions imposaven, la veu i el vot del senyor Lluhí es decantà obertament cap a la lluita serena però implacable. Ni els anys ni la manca de salut el deturaven. Home liberal, n'aplicava l'ideari a totes les manifestacions de l'existència i al seu costat hom aprenia les virtuts excelses de l'amistat sinceríssima i de l'honorabilitat sense màcula.

Conservava sempre pur el culte de la República i del Federalisme. La solució dels problemes de llibertat collectiva la confiava cegament al pacte dels interessats concertat en un peu d'igualtat. Li repugnava la secessió, no per injusta, sinó per malaguanyada. Entenia que les forces liberals patien conjuntament ací i allà d'una mateixa opressió i que era ben necessari l'esforç total per a escapar-se'n. I sobretot creia en l'educació pacient i profunda de les masses que ha de convertir els ramats triomfants d'ahir en les colles conscients dels èxits futurs.

El senyor Lluhí feia molts anys que portava una vida d'asceta. L'albada li senyalava el començament de la tasca constituïda per l'exercici de la professió i les lectures preferides d'història i de sociologia. Admirava els grans polítics anglesos del XVIII i del XIX, les obres dels quals coneixia perfectament. Al costat del retrat del que fou antecessor i mestre seu, senyor Sardà, hom veia Gladstone, Carlyle, Parnell i altres. No es permetia altre esplai que la visita setmanal a les exposicions artístiques i era un bon client de les vendes de quadros i escultures. Jo no recordo que hagués sortit de nit més que comptades vegades per afers urgents de la carrera. Cap divertiment no l'atreia.

La seva seriosa manera de vestir feia joc amb la seva figura greu. El to de la indumentària no passava mai del més discret, amb preferència pel negre. L'abillament d'etiqueta l'anguniava. Era remarcable, en canvi, la pulcritud extremada de tota la seva persona que li donava un caire de simpatia i atracció. Aquell bigoti grisenc curosament igualtat, aquelles mans blanques...

Contra el que molts han dit d'agror en el tracte, dec afirmar rodonament que, malgrat un geni enèrgic, era dolç i benevolent. Un desenni de treball conjunt em dóna autoritat per saber l'efecte que li feia un error o un descuit. Més aviat emprava pel càstig una ironia finíssima que tallava com un bisturí. Recordem tots els del despatx aquella pregunta cèlebre: ¿Què ha fet del sentit jurídic, vostè?» A això seguia la conferència sobre el cas, la lliçó que hom retenia per sempre.

Els més eminents autors de Dret formaven la seva escollida i notable biblioteca. Hores i hores eren esmerçades pel senyor Lluhí a traslladar, amb lletra de puça, en nombroses llibretes, l'essència del pensament de cada jurista.

L'encert en la feina no determinava mai l'elogi verbal. La millor recompensa era quan deia: «He vist allò seu; ja ho pot entregar», cas raríssim, perquè repassava fins les comes i els accents.

Potser dintre de les seves rellevants qualitats destacava més que cap altra, la de la seguretat en el judici. Això produïa el natural efecte d'infondre la tranquil·litat a l'ànim més commogut. Al redós del seu talent i del seu cor, les més profundes penes rebien el bàlsam del consol i de l'esperança.

No coneixia l'odi. La llegenda del seu anticambonisme és absolutament falsa en aquest sentit. Tenia de Cambó, com diu molt bé Rovira i Virgili, el convenciment que ni era un bon polític ni tan sols un passable advocat, però mai no atacava cap altre aspecte de la seva personalitat ni del seu honor.

Amb ell desapareix segurament el millor advocat mercantilista de Barcelona, un polític videntíssim, un ciutadà perfecte, tot un home.

No l'he conegut com a capdavanter de l'Esquerra Catalana ni com a regidor, però molt em temo que, en deixar-nos per sempre, el país enter té motius per plorar-lo com el plorem els que veiérem en ell un segon pare.

PERE COMAS

POINCARÉ MALALT

El metge. — El que li aniria bé seria fer una llarga estada a Renània.
(*Kladderadatsch.*)

DEL "TUBO DE LA RISA" A L'ETERNA GLÒRIA

RAMON RUCABADO

Preguntats els lectors de MIRADOR sobre quines cinc persones voldrien veure al «Tubo de la Risa», l'escriptor Ramon Rucabado és el que ha obtingut més vots. Ni el company de redacció que va imaginar el concurs, ni ningú no podia preveure aquest resultat. No es va fer coacció de cap mena al públic. El joc ha estat, doncs, molt net i per tant molt significatiu. I si és significatiu en cada cas, ho és molt més pel que fa referència a Ramon Rucabado.

¿Com us expliqueu que aquest anacoreta que escriu en un lloc relativament modest, que ha renunciat al món i a totes les seves pompes, hagi obtingut 586 vots? Misteris d'aquesta mena entren ja de ple en els inescrutables designis de la Providència. Potser des de MIRADOR hem contribuït a la popularitat d'un home que sent com pocs la necessitat fisiològica de dir el que pensa, d'un escriptor de combat que només demana un lloc, les columnes d'un periòdic, des d'on poder complir el que ell creu un deure, i dir la seva opinió sobre tal o tal qüestió de la vida ciutadana per apassionant o perillosa que sigui, o per insignificant que pugui semblar. Si hem contribuït a aquesta obra he de declarar que no em dol gens. L'esforç constant, portat fins al grau heroic, mereix tots els respectes. Davant del primer escriptor catòlic de Catalunya — anava a dir l'únic escriptor catòlic — em permeto, sense consultar cap opinió, descobrir-me, el barret bep avall.

Ningú no regateja a MIRADOR el mèrit de parlar clar en tractar d'afers literaris, gairebé els únics que actualment ens és permès de manipular, i que abans apareixien circumdats de màgia política. Per això, en el moment en què Rucabado cau al «Tubo de la Risa», lloc que no té res d'infamant, sembla necessari advertir que En Rucabado, com de fet alguns creuen, no és un «quiconque».

Encara que crec reconèixer el pensament de Rucabado i tots els detalls geogràfics de la regió espiritual per ell habitada, vull començar dient que pocs dels nostres conciutadans m'interessen i m'intriguen tant. Aquesta declaració potser us sorpendrà perquè, realment, cap altre dels nostres escriptors es presenta amb contorns tan retallables. Certament, hi ha en tota la seva obra una unitat mai no desmentida, però digueu-me d'un altre escriptor que escrigui amb una ploma de foc.

En Rucabado és una supervivència del gran període del Renaixement, un d'aquells homes que la necessitat suscitava per a oposar-se a la disbauxa política i moral de l'època. Arruïnada l'obra del dolcíssim Sant Francesc, i com que encara era lícit de pensar o somiar que l'Església anava a esfondrar-se, es va produir un canvi de tàctica i el desvergonyiment d'un Alexandre VI va topar amb la paraula desvergonyida de fra Jeroni Savonarola. No sé com està En Rucabado d'oratòria, però m'atreveixo a pensar que si hagués viscut a Florència en època dels Mèdicis, hauria estat, almenys, el primer secretari i confeccionador de sermons de Savonarola. Com ell hauria cridat contra els vicis de l'època i àdhuc contra la cort de Roma, i com ell hauria anat de dret a la foguera. Totes les dots d'En Rucabado són d'aquell temps: l'abrandament i l'esperit de protesta.

No voldria ofendre En Rucabado mantenint el meu punt de vista de sempre, dient que és el primer protestant de Catalunya. He arribat a creure que el fet que pugui donar-se un Rucabado, i el cas no és únic, potser anuncia un període de renovació religiosa ple de possibilitats. I en aquest cas, En Rucabado seria un precursor.

Tant si és una ombra del passat com un profeta o un precursor, Rucabado no pot ésser comprès, malgrat tenir una ploma — ploma d'oca — molt ben trempada, un instint formidable de polemista i una erudició tan segura com la seva ploma i el seu estil magnífic. Els que creuen que Rucabado és un fanàtic potser obliden que no és un home del nostre temps. Altres creuen que només li manca una cosa, l'esperit de finesa. Sigui com es vulgui, el fet és que aquest home tan intelligent traboca totes les qüestions que cauen a les seves mans. Tot ho veu a través d'un vidre fumat, i per conseqüent tot ho veu negre. I sovint li passa que es creu que les formigues són molins de vent de proporcions gegantines.

Aquesta desgràcia de desfocar-ho tot li ha fet cometre múltiples errors. Recordeu la inacabable polèmica contra Feliu Elias, una de les feines més malaguanyades en què ha perdut el temps. Cal també recordar la campanya que va dedicar a Cristòfor de Domènec. No comparteixo l'opinió d'alguns que semblaven escandalitzar-se d'una polèmica contra una obra d'un escriptor mort. Però en el cas de Cristòfor de Domènec l'obra havia nascut morta. En Rucabado va caure en el mateix error que els seus adversaris. Aquests, per un instint d'esquerrisme portat fins a la fantasia més gratuita, varen intentar de fer passar Cristòfor de Domènec com un gran filòsof i un gran literat. Rucabado els va fer el joc, va crear un afer i va donar-li unes proporcions desmesurades. No sé si pot dir-se sense escandalitzar que Cristòfor de Domènec escrivia malíssimament i que com a filòsof era pitjor encara. No tenia cap instint de l'idioma, ni de la composició. Era una força sense ordre ni disciplina, ni cap mena de possibilitat d'aprofitament. No recordo si En Rucabado va dir tot això, però aquesta tàctica hauria estat més eficaç. Només en un país literàriament desorbitat pot fer-se de l'esquerra a la dreta un bluf sobre una obra literària inferior a les mitjanies del seu temps.

I ha vingut el cas de *L'home que es va perdre*, del meu amic Trabal, i la crítica d'En Rucabado ha arribat al màxim de la incomprensió. L'article sobre aquest llibre és un dels més simptomàtics de Rucabado. En *L'home que es va perdre*, Rucabado ens dóna la mida de la seva susceptibilitat i de la seva propensió a l'escàndol. I amb el mateix furor amb què atacaria el pitjor dels heretges envesteix el llibre de Francesc Trabal. Això fa creure que en la màquina de pensar d'En Rucabado només hi manca la rodeta de la ironia, un dels ressorts més importants.

Si Rucabado persisteix, n'estic segur, la nostra literatura evolucionarà ràpidament cap a l'esquerra. No seria difícil descobrir algun autor al qual només Rucabado troba pervertidor. I aviat, per a encoratjar estridències, n'hi haurà prou que Rucabado s'escandalitzi.

Això ens portaria a parlar de la ineficàcia de Rucabado, si no fos més oportú fer ressaltar que en la majoria dels casos aquest escriptor obté, gràcies al seu esforç, tot el contrari del que es proposa. El meu consell és lleial, però, si jo insistís, potser Rucabado giraria la conversa i em contestaria intentant demostrar-me — l'única vegada que faltaria al rigor de la seva lògica — que jo també estic a punt de condemnar-me.

A vegades sembla que Rucabado escrigui de la lluna estant. Aquest home auster, que s'ha condemnat a l'isolament, està sovint mal informat de les nostres qüestions literàries. Aquest isolament i el seu rigor excessiu li han tancat les portes dels rotatius i ara es dóna el cas que el primer escriptor catòlic de Catalunya escriu en un lloc de capacitat de difusió molt limitada. I des d'aquest lloc, com ell ha reconegut, no arriba a temps a discutir les qüestions d'actualitat. Rucabado necessitaria un diari perquè poca gent com ell vibra davant dels problemes ciutadans. Recordeu que en època dels atemptats fou l'únic escriptor de dreta que va reaccionar vigorosament, sense fer cas de les amenaces. Va reaccionar a la seva manera, però entretant tots els altres feien el mort o, el que és pitjor, tot allò no els deia res.

Cap dels nostres escriptors catòlics pot comparar-se-li. *Catalunya Social* fa llàstima el dia que no hi ha l'article d'En Rucabado. Un home tan considerable com Manuel de Montoliu ha caigut en la temptació d'imitar Rucabado, però quan escriu l'elogi de la beata o de la sagristia només aconsegueix fer riure. En Rucabado no fa riure mai, però a vegades fa pena.

Estic segur que un dia es faran les obres completes de Rucabado. Potser llavors, àdhuc els que no li tenen cap mena de consideració, es donaran compte de la seva importància. Rucabado, malgrat tot, és un dels nostres escriptors que té més possibilitats de durada, una de les figures més importants de la nostra època.

I si ell es permet profetitzar la condemnació eterna d'alguns dels nostres contemporanis, jo em puc permetre també assegurar que del «Tubo de la Risa» passarà a l'eterna glòria. I si el seu traspàs precedís el meu, prometo que collocaré en lloc d'honor el seu retrat i, com va fer Sant Felip Neri amb el retrat de Savonarola, el nimbaré amb la corona dels sants.

MANUEL BRUNET

El sopar dels cinc

Hem rebut la següent lletra de Carles Capdevila:

Barcelona, 6 de setembre de 1929. — Senyor Manuel Brunet.

Estimat amic: Un ciutadà concurrent al Concurs de MIRADOR ha conjuminat una candidatura amb els noms dels directors dels quatre diaris catalans i el del director del setmanari que ha proposat el concurs. Aquest home creu que només la coacció grotesca del «Tubo de la Risa» pot donar momentàniament l'aparença d'una sociabilitat, d'una comunitat d'ideals que, abandonats als nostres impulsos naturals, no demostraríem mai. Aquest ciutadà és víctima del seu escepticisme. No cal pas un expedient tan heroic per obtenir una manifestació que estic cert que ha d'ésser un goig per tots nosaltres. No trobeu, amic, que fóra més escaient la intimitat confortable d'una taula passadorament servida, que no pas l'agitació dramàtica d'aquell enginy diabòlic? Fet i fet tots som gent de pau i si ens barallem ho fem com germans. No acceptaríeu de sopar tots cinc, qualsevol dia? Per la meva banda us asseguro que seria un veritable plaer asseure'm a la taula amb vós. Si la iniciativa no us repugna, responeu-me, si us plau, i fixarem el dia i el lloc de comú acord.

Una encaixada del vostre admirador i amic. — *Carles Capdevila.*

* * *

MIRADOR ha contestat amb la següent carta:

Sr. Carles Capdevila.

Estimat Capdevila: La vostra invitació, que accepto agraït, fa molt d'honor a MIRADOR. I ara permeteu-me que us digui que aquesta facècia plena de filosofia, que heu dut amb tant secret, ve a ilustrar aquelles teories vostres que aneu desenrotllant a *La Publicitat* i que formen, com us he dit moltes vegades, tot un «cos de doctrina». Heu estat el primer que heu denunciat el mite absurd de la «unió sagrada» al marge del qual vivia tota mena de cogula. Aquest punt de vista ha topat de moment, com tots sabem, amb la resistència dels que tenen mandra de pensar i s'acontenten amb quatre idees llampants que en certes circumstàncies resulten buides de sentit.

Però això bé mereixia una distinció. La vostra teoria de la diversitat no exclou el respecte personal. Tot això és molt elegant. Faria bonic que el sopar dels cinc coincidís amb una viva polèmica entre algun dels quatre diaris o del setmanari que hi estaran representats. Sembla que pot dir-se tot sense necessitat que quan ens trobem hàgim d'ajupir el cap.

El cas és estrènyer llaços d'amistat, com es diu en el llenguatge de les cancelleries, sense que això pugui permetre de fer aquella suposició que durant la guerra era defensada per alguns primaris, polítics de cafè, i que admetia que tot era una comèdia perquè el rei d'Anglaterra i el tsar de Rússia eren cosins de l'emperador d'Alemanya.

Creieu que serà per a mi un gran plaer sopar amb tan bona companyia.

Adeu-siau. — *Manuel Brunet.*

Aquest número ha estat passat per la censura

CICLISME I ASCETISME

He conegut el ciclisme en el seu període idílic. Aleshores una bicicleta no era com ara una de les possessions més vulgars que pugui realitzar l'home en el terreny de la mecànica, sinó alguna cosa d'excepció i gairebé de privilegi. Segurament per aquest motiu entre els records més patètics de la meva tendra infància hi ha un minut que vaig passar apuntalant un peu a l'espiguera que sortia del botó de la roda darrera d'una bicicleta, mentre un amic de la família, afortunat propietari de la màquina, pedalejava generosament per conferir-me el bateig de la locomoció sobre neumàtics. L'escena ocorria a Sant Feliu de Llobregat, en un caminet dels afores que a hores d'ara esdevé carrer... La recordo com si fos ara. Quan vaig tornar a posar els dos peus a terra, em sentia estranyament satisfet i girava el cap a dreta i esquerra, endavant i endarrera, per cercar testimonis d'aquell esdeveniment formidable. No en vaig trobar cap. Si aquesta absència de públic em va contrariar una mica, no va arribar tanmateix a aigualir la meva satisfacció que trobava en la intimitat prou aliments per consolidar-se.

Res demostra tan bé la qualitat que tenia el ciclisme en els primers anys del present segle o en els darrers del segle passat com la invenció de la paraula *nyèbit* que els trinxeraires varen aplicar, amb llur violència típicament jacobina, als nois de casa bona que muntaven el nou aparell de dues rodes i omplien el carrer amb llur mec-mec petulant. La moda va cuitar a oferir al nou invent tot un guardarroba inèdit; varen sortir les calces bombatxes, les mitges de coloraines, els casquets. Per a les senyores hi va haver igualment troballes que ara fan somriure i que aleshores feien somiar. Pel Passeig de Gràcia — un passeig amb solars per edificar, sense botigues i amb poc trànsit — desfilaven els *nyèbits* elegants, repartint ullades i saluts. No fa pas tant de temps i no obstant el record d'aquells dies ja té un regust de fruita pansida. La guerra i l'acceleració del maquinisme han alterat el ritme de les èpoques: es evident que hi ha més distància entre un home d'avui i un de 1890 que no entre aquest i un de 1850.

A catorze anys vaig posseir la primera bicicleta. Ja no era un privilegi exorbitant, però encara permetia certes illusions de distinció. Pels defectuosos empedrats de Barcelona o bé per les carreteres polsoses dels seus voltants, no en circulaven gaires centenars. Per un fenomen que a la primeria vaig atribuir a l'orografia accidentada del nostre país, però comptat i debatut, vistos altres fets concomitants, he acabat per atribuir a la misèria dels jornals i al magre rendiment de les terres, la bicicleta no era encara popular. Mentre en els països del centre i del nord d'Europa ja havia esdevingut enterament un mitjà de transports no sols a l'abast de totes les fortunes, sinó més econòmic que el tramvia o el tren, a Catalunya restava com a aparell de luxe.

Ha estat l'endemà de la guerra que el ciclisme ha realitzat un avenç considerable, sense arribar, però, als graus de densitat d'Holanda o de Suïssa. Els pagesos, finalment, han pogut comprar bicicletes. Els obrers, al capdavall, les han utilitzat per anar i venir de la feina i per excursionejar els diumenges. Uns i altres han format el planter del ciclisme professional i han fornit aquests admirables minyons de la Volta a Catalunya.

Escric a l'ombra, amb persianes i les portes disposades amb tota la ciència que puc per copsar la fresca i defensar-me de la calor. I en fa de calor! No preciso els graus perquè no tinc cap termòmetre a la vista. Però ja em creureu sense necessitat d'altres precisions. Fa calor. I mentre en pateixo, no em puc treure del pensament aquests corredors que en aquestes mateixes hores ajupen el cap sobre el manillar i pedalegen enèrgicament sota la brutal patacada del sol. Tots els meus minúsculs sofriments de petit ciclista, totes les costes que m'han extenuat, tota la pols que m'ha eixugat la gola, tots els neumàtics rebentats que m'han amargat el camí, la caiguda ridícula i la caiguda perillosa, l'adoloriment de les cames després d'haver fet un esforç més enllà de les meves capacitats — perquè hi havia testimonis i no em volia donar... Tot plegat, res, zero, sota zero, al costat de les horribles jornades de qualsevol prova ciclista!

Ah, com us admiro, admirables *routiers*! I més que no pas als líders que corren amb una racional esperança de guanyar, a la turbamulta dels neòfits i dels anònims que s'han inscrit en un moment de follia i que aguanten el punt heroicament, fins a l'extenuació.

Per explicar certes fetes dels homes no n'hi ha prou d'invocar l'esperança d'un avantatge material, ni l'ambició d'una resplendor de glòria. Més aviat cal convenir que hi ha en gairebé totes les ànimes un follet que les mena a l'esforç i al sacrifici, sense que elles hi consentin; l'ascetisme forma part de la nostra naturalesa no menys que la nostra voluptat. Avui que l'esperit religiós pateix una crisi, els esports han vingut a proveir la humanitat de nous pretextos de mortificació. Sospito que molts campions i recordmens del nostre segle són una reencarnació dels ascetes de la Tebaida, cremats de sol i exhaurits de dejuni. Em fa l'efecte que la mateixa força misteriosa que manté quinze dies estesos sobre la sorra i sense nodriment, els joves indígenes d'Austràlia que van a rebre la consagració de la virilitat, és la que recruta aquests estols de ciclistes que devoren pols i quilòmetres durant una setmana. L'home cerca adaleradament el plaer i fuig del dolor — asseguren alguns filòsofs. Potser sí... Però hi ha molts fets que en fan dubtar profundament.

CARLES SOLDEVILA

CAMISERIA FITÓ BARCELONA
Jaume I, 11 — Telèfon 11655

LA VOLTA A CATALUNYA

La carrera de la simpatia

Diumenge al matí, acompanyats d'una munió de motos, side-cars i autos, varen empendre la Volta a Catalunya els cent i tants ciclistes que s'hi havien inscrit.

El cas d'aquesta prova és una de les pintoresques anormalitats que ens brinda la massa. Qualsevol que, desconeixent-nos, veiés una sortida de la Volta, fos testimoni de l'entusiasme que desperta el pas dels corredors pels pobles o bé assistís a l'apoteòsica arribada que sol fer-se'ls, creuria trobar-se en un país d'arrelada convicció ciclista.

I no obstant, la realitat és tota una altra cosa. Catalunya ha girat l'esquena a l'esport més europeu que hi ha. Una lleugera comparació amb d'altres països ens donaria idea del buit que aquí es fa al ciclisme, no solament sota el seu aspecte estrictament esportiu, sinó en el sentit d'utilitari que té el vehicle. La «Volta», en resum, no és més que una imitació que ens hem cregut haver de fer, per a completar una ficció que a tots plegats ens ha agradat mantenir.

Digui's el que es vulgui, el nostre poble no és de tradició esportiva; l'únic esport veritat de què podem vantar-nos i això que no ha caigut mai en estridències ni espasmes histèrics, és l'excursionisme. I aquest, gràcies a les nobles campanyes d'aquells homes que tingueren una més clara visió política que molts professionals polítics; l'excursionisme, tant com en un desig de millorament físic, va inspirar-se en una ànsia de reviscolament patriòtic. «No estimaràs la teva terra fins que la coneguis bé» semblava ésser el lema dels seus *pionniers*. I fixeu-vos, avui, que en plena voga de parla d'esports, rarament fem menció dels milers d'entusiastes que aplega l'excursionisme, en els nostres *camouflages* esportius.

El futbol, reconegut pel rei dels nostres esports, és el «bluff» més enorme que ens hem empescat. Socialment, el seu fracàs és visible; culturalment ha donat un rendiment que equival al quasi no-res; en l'aspecte educatiu no ha fet més que portar fins al punt de dalt el desenfrenament i els excessos dels apassionats. Al voltant del futbol s'han després fonts d'energia, que, traduïdes en força motriu, representarien alguns milions de quilowats; però de la força d'aquests salts no en queda sinó la brumera que aixeca en caure al fons del torrent.

La Volta Ciclista a Catalunya té també un dring fals, sota l'enlluernadora perspectiva amb què es descabdella del seu començament al final. Així i tot, té un aspecte tan simpàtic que hom transigeix de bona gana amb la dosi de «paveria» que pugui haver-hi. Em sembla que els nostres especialistes en ciclisme cometen un error en voler donar a la prova un caire de gran interès esportiu, quan en realitat només el té de propaganda.

Perquè la Volta fa arrenglerar els pobles a la vora de la carretera i tot Catalunya s'uneix sentimentalment per a saludar els esforçats «tours» que escalen colls i travessen planúries, sota un sol de plom o indiferents a la pluja.

Un altre dels seus aspectes força simpàtics és el pla de pobresa amb què està feta. Sembla un contrasentit, però és així. Gràcies a les captes de's seus organitzadors, pot dur-se a terme una manifestació que durant vuit dies mobilitza molta gent, ho fa anar tot en renou i els diaris augmenten llur tiratge.

La pobresa del nostre ciclisme no dóna per més, però cal conservar la Volta, sigui com sigui. El dia que els «tours» que hi vinguin a pendre part, en lloc de córrer al seu capricі i voluntat, hagin de cenyir-se a la disciplina d'un director d'equip qui els mana d'afluixar o apretar, segons les conveniències pròpies, és a dir, quan constitueixi un motiu de propaganda per a unes fàbriques, indubtablement que la Volta haurà perdut tot aquest encís que avui encara conserva per l'abnegació i gairebé el desinterès que tots hi posen, organitzadors i participants.

Qui sap si el dia que ja no ens hàgim de doldre com avui, de la manca d'afició a l'esport ciclista, potser haurem d'enyorar aquestes Voltes a Catalunya, organitzades en un pla de pobre, car ja està vist que la riquesa i l'abundància no lliguen pas gaire amb el sincer moviment esportiu.

VICENTS BERNADES

Per al tocador
i higiene USEU
SABÓ
"ESPOROL"
El millor del món
LABORATORI CREOTAL
Batista, 12 (S. M.)
Telèfon 51822

(c) Ministerio de Cultura 2006

LES LLETRES

El Camell del Senyor Ramoneda

Conte inèdit de JOSEP MARIA PLANES

El senyor Ramon Ramoneda no podia refer-se de la sorpresa. Vet ací que al seu davant tenia palplantat un home bru, alt, cepat, que li repetia amb mals modos, per vuitena vegada:

—Li dic que aquest camell és de vostè, i de ningú més.

—Però jo, senyor, faci's càrrec...

—El camell és de vostè, li repeteixo. Hem fet un sorteig honrat, equànime i decent. Un sorteig amb tots els ets i uts, vaja. Hi havia notari i tot...

—Però, què vol que en faci, pobre de mi, d'un camell?

—Senyor meu, això són coses de vostè. A la casa m'han encomanat que li portés el camell, i no m'han fet la més lleu referència perquè li suggerís alguna possible aplicació de les indiscutibles qualitats de l'animal.

—Doncs, miri: ja se'l pot entornar.

—I ca! Jo sóc un obrer honrat i complider. M'han ordenat que portés el camell a casa del senyor Ramon Ramoneda, carrer de l'Hospital, tal número, tal pis, i... aquí el té. No l'he fet pujar fins aquí el rebedor, perquè potser els veïns no ho haurien vist amb gaires bons ulls.

El senyor Ramoneda va caure en una cadira, literalment esmaperdut. Fet i fet, no n'hi havia per menys. Resulta que el senyor Ramoneda havia tingut, feia sis o set mesos, la mala pensada de comprar una capça de llustre per les sabates. L'hi va vendre un xicot molt eixerit, en una terrassa de cafè.

—Compri-la senyor — recordava que li havia dit el venedor—. Amb la capsa s'hi regala un número per al sorteig d'un camell, obsequi de la casa...

—Té, un camell...—va pensar el senyor Ramoneda. La idea fantàstica que, per quaranta cèntims adquiria una capsa de llustre real i legítima i a més a més la fantàstica possibilitat d'un quadrúped tan prestigiós, el va decidir. Està clar que el senyor Ramoneda, honradíssim comptable d'una casa de comerç del carrer del Carme, home de costums senzills i morigerats, casat i sense fills, no tenia pas, en arribar a l'edat crítica dels cinquanta vuit anys, una necessitat imperiosa de posseir un camell. No tenia, tampoc, cap necessitat de comprar una capsa de llustre. Però el lligam màgic d'aquestes dues paraules: llustre-camell, va arribar just a sotraquejar-li la fibra somniadora i romàntica que vint-i-cinc anys de matrimoni havien reduït a un estat més que lamentable. Es gairebé segur que si al senyor Ramoneda li haguessin proposat la compra d'un camell aparellada amb el sorteig d'una capsa de llustre, hauria refusat amb una certa energia. Les coses, però, havien anat ben d'altra manera, i el nostre home va a arribar a omplir amb una certa ilusió la matriu del butlletí que reclamava la casa del famós llustre, per tal de conèixer, quan el cas arribés, el nom i l'adreça de l'afortunat guanyador.

El fet és que ara, quan el senyor Ramoneda havia oblidat feia molt temps tota mena de record que pogués tenir cap relació amb la capsa de llustre i el camell, se li presentava un home en el seu piset del carrer de l'Hospital i li comunicava la inesperada notícia, amb un aire d'allò més natural. El senyor Ramoneda no sortia del seu astorament.

—Un camell, ja ho ha dit vostè!—gemegava el pobre home—. Me'n parla amb la mateixa tranquilitat com si em portés una estufa, una cadira o qualsevol d'aquests estris que es poden deixar tranquilament al rebedor. On vol que me'l fiqui, jo, el seu camell?

L'home del llustre va mostrar-se inflexible. Es veu que els seus amos tenien unes raons més que apreciables per desfer-se de l'animal i que la desgraciada sort del senyor Ramoneda els havia facilitat una solució a la qual estaven ben decidits a no renunciar.

—Miri—va concloure—. Jo ja he complert amb el meu deure. A baix, a l'entrada, el trobarà. L'he estacat al pom de l'escala. Passi-ho bé, i que sigui l'enhorabona.

Dit això, l'escrupolós empleat va desaparèixer. El senyor Ramoneda continuava assegut a la cadira, totalment atabalat. Dos minuts després, la portera va venir per tornar-lo a la realitat.

—Senyor Ramoneda, ja li dic jo que té unes bromes, també, vostè... Fer-se portar un camell a domicili, com si fos una mona de Pasqua!... El carrer està ple de gent que s'hi fa els grans panxons de riure... Diuen que si fem circ eqüestre, nosaltres. Demés, l'urbà ja ha vingut tres vegades i m'ha dit tot allò que es pot arribar a dir a una dona decent. De manera que, o baixa de seguida a treure aquesta bestiota, o no sé pas com acabarà tot això.

El pobre senyor Ramoneda s'aixecà sense esma i seguí a la portera, com un somnàmbul, escales avall. En arribar a l'entrada es trobà front a front amb l'inesperada adquisició. Era un camell com tots els camells, vet-ho aquí. Tenia una mirada trista, cansada i aixecava el cap sense cap mena d'arrogància. El senyor Ramoneda se'l va contemplar uns moments i, aneu a saber per què, el va trobar simpàtic. El camell també es va mirar el senyor Ramoneda amb un ull trist i sense pretensions. Probablement, també el va trobar simpàtic.

En aquells moments, l'urbà va fer la seva quarta aparició. Es va encarar amb el pobre comptable, i li va dir, amb una veu sarcàstica:

—Es a dir que és vostè el propietari d'aquest penco? Molt bé, home, molt bé! Ja sap el que diuen les ordenances municipals a propòsit de la circulació de camells per la via pública?

—Francament, ho ignoro...

—Està clar, el senyor ho ignora! El senyor no té temps de llegir les ordenances municipals i, en canvi, li sobren hores per organitzar aquestes burles als veïns, a l'autoritat i al prestigi general de la ciutat de Barcelona. No s'encaparri, per això... quan rebrà la notificació de la multa, ja se'n començarà d'enterar del que pensen les ordenances municipals, en aquests casos...

Cinc minuts després, el senyor Ramoneda estirava desesperadament una corda, a l'altre cap de la qual seguia el camell, amb un pas calmós i ple de majestat. Li va costar quart i ajuda de trobar una quadra on volguessin encarregar-se de l'animal. Finalment, després de passar-se més de tres hores recorrent carrers i més carrers, en mig de la curiositat general, va descobrir un estable on el camell fou acceptat, això sí, amb tota classe de reserves.

L'endemà, quan el senyor Ramoneda va comparèixer a l'oficina, amb la puntualitat de costum, hom li va dir que l'amo desitjava parlar-li. El senyor Ramoneda va escoltar l'invitació amb una manca absoluta d'entusiasme. Generalment, quan l'amo desitjava parlar als seus empleats, era per comunicar-los alguna nova desagradable. Des de feia temps, havia renunciat graciosament a concedir cap mena d'augment de sou, de manera que no quedava cap esperança de què l'entrevista amb el senyor Ramoneda pogués oferir la més lleu possibilitat optimista.

L'amo es va repapar en el seu silló i va començar un discurset de circumstàncies.

—Senyor Ramoneda, vostè ja sap que aquesta és una casa seriosa, honrada i formal. Fins ara, no li vull pas negar que estem bastant contents de les seves activitats de comptable. Vostè s'havia donat compte de la responsabilitat del lloc que ocupava. Vostè era un home intatxable que responia perfectament al prestigi i a la importància del seu càrrec. Fins ahir—fixi-s'hi bé, fins ahir—nosaltres no havíem tingut res a dir de la conducta de vostè, tant pública com privada. I si no li havíem augmentat el sou a l'alçada dels seus mereixements, no era pas per falta de ganes ni de bona voluntat. Vostè ja sap els conflictes que porten aquestes coses entre el personal i un augment de sou, parcial i imprevist, pot motivar una veritable desmoralització entre la resta de la dependència. Es per aquestes raons de psicologia comercial que vostè cobra una mesada que no m'atreviré a qualificar d'excessiva.

L'amo va llençar una bocada de fum a la cara del senyor Ramoneda, i va continuar:

—Faci's càrrec, doncs, de la meva sorpresa, quan ahir vaig veure a vostè—a vostè, el comptable de la casa Vilaseca Germans, cinquanta anys de crèdit i de prestigi inalterables—a vostè, repeteixo, arrossegant un camell Ronda de Sant Pau avall. Com vostè pot comptar, no és pas la meva feina de ficar-me amb les seves aficions particulars. Si vostè té una especial feblesa per la cria de camells, allà vostè; jo tinc la consciència ben neta de que aquestes desviacions del caràcter no les ha pas pogut apendre entre les parets austeres del nostre despatx. Però, sempre hi ha un però, vostè ja pot comprendre que la tradició d'aquesta casa, els nostres cinquanta anys d'honradesa intatxable, no poden pas permetre que un dels nostres empleats, sobretot el comptable, es passegi pels carrers de la ciutat amb un camell al darrera. Mai no hem estat amics d'aquestes frivolitats, però si vostè s'entesta a conviure amb aquests animals, faci-ho en la intimitat del seu domicili, però mai més no es llenci a aquestes grotesques exhibicions públiques de la seva vanitat.

El senyor Vilaseca va eixugar-se el front, visiblement satisfet del seu discurs. El senyor Ramoneda, atabalat davant d'aquella cascada de lògica i d'eloqüència, va començar a tartamudejar quatre excuses, sense cap mena d'èxit, val a dir-ho. El senyor Vilaseca va concloure:

—Res, home, res. Ja em faig càrrec que tots tenim les nostres febleses, però li prego que el cas no es repeteixi. Altrament, ja ho sap: no li quedarà més remei que escollir entre el camell i nosaltres.

Quan, unes hores més tard, el senyor Ramoneda va arribar a casa seva, un altre disgust l'esperava. Aquest va venir en forma de petit sermó, a càrrec de la seva esposa:

—Ramoneda, Ramoneda — va començar, amb una llagrimeta als ulls—, què has fet, Ramoneda? Tot el matí que estic rebent visites. La senyora del principal, la teva cosina, la meva germana... Ja t'ho pots pensar: tot Barcelona va ple de la teva excursió amb el camell. Que si t'has tornat liró, que si ets vols barrotar el pa de la família... La senyora del principal ha insinuat encara una sospita més greu. "Vigili'l, al seu marit—m'ha dit—quan els homes comencen de fer coses estranyes, malfiï-se'n. Vagi a saber si al darrera de tota aquesta història del camell no hi ha alguna donota..."

El senyor Ramoneda no sabia per quin cantó girar-se. La unanimitat amb què tothom condemnava la seva aventura va arribar a donar-li la sensació que, realment, havia comès una gran atzagaiada. Durant dues o tres nits no va poder dormir tranquil. Somniava que ell, el senyor Ramoneda, s'havia tornat el Rei Negre i que, muntant el camell, seguia una estrella que el conduïa fins el despatx. Allí hi havia l'amo, que s'havia convertit en el rei Herodes i, per divertir-se, s'entretenia tallant el cap dels seus dependents i després els el tornava a enganxar, amb pasta *Holdfast*...

Després, el senyor Ramoneda passà tres o quatre dies tranquil. El pesombre del camell s'havia anat esfumant fins desaparèixer gairebé del tot. No trigà, però, a presentar-se de nou, amb més violència que mai. Ara el torn corresponia a l'amo de la quadra, on el camell estava en qualitat de dispeser.

—Senyor Ramoneda—va dir—això no pot pas anar. El seu camell em perjudica, vegi-li aquí. Tinc tot l'estable esverat. Els cavalls es passen el dia renillant com uns endimoniats. Els veïns es queixen. Ahir, per acabar-ho d'adobar, l'animal va sortir al pati i va fer tota mena d'estropicis. Es va menjar una bicicleta de tres rodes, propietat del meu fill; es veu que aquest àpat li va alterar les sangs, perquè a continuació va iniciar una mena de flirt, completament deshonest, amb la més jove de les meves eugues... La pobra bèstia va fugir esgarrifada i, d'aquestes resultes, es va trencar una pota... Demés, no hi ha manera d'atipar-lo, aquest camell. Li previnc que la seva manutenció no li baixarà d'unes quatre pessetes diàries...

Els dies que seguiren marquen en la vida del senyor Ramoneda una etapa gairebé tràgica. Va oferir el camell al Turó Park, a l'Ajuntament, a la Casa de Caritat, per distreure els asilats... Res. El pobre home va arribar a la conclusió que avui dia, no hi ha manera de collocar un camell, a Barcelona. Per altra banda, el manteniment de la bèstia li havia alterat de mala manera el pressupost familiar. Prou que li retreia la seva dona: "Mai no t'has gastat tants diners amb mi...", li deia amb un punt de mal dissimulada gelosia.

. . . . . .

Hem passat uns quants anys sense tenir notícia del senyor Ramoneda Fa uns dies, però, que una *panne* d'automòbil ens obligà a fer una parada imprevista, en un poblet de mala mort de la província de Lleida. Precisament, era dia de fira en aquell poble. Una tenda que s'aixecava a la plaça Major, va cridar la nostra atenció. Ens hi vàrem acostar. Es tractava d'una atracció: *Ramoneda and camel*, deia un cartell, escrit amb mangre.

Naturalment, l'artista no era altre que el nostre antic amic del carrer de l'Hospital. El camell havia estat la seva ruïna. Hom l'acomiadà del despatx, la dona va morir-se-li de l'enrabiada... El senyor Ramoneda, en la seva dissort, no va tenir més remei que agafar-se al camell com una post de salvació.

—Ja ho veu—ens va dir—. Aquí em té seguint fires i festes majors, amb el meu *partenaire*. Fem un numeret senzill, però bonic. Ara el veurà...

No tinguérem cor de contemplar l'espectacle. Sortosament, l'avaria del cotxe ja estava arranjada i vàrem fugir, carretera enllà, com uns esperitats.

JOSEP MARIA PLANES

Per a Ambrosi Carrion

Els lectors de MIRADOR van poder llegir als números 31 i 32 uns articles meus analitzant una obra d'Ambrosi Carrion, dita *Pirateria*. En cap lloc d'ambdós articles no m'aparto ni un sol moment del terreny merament literari.

Ambrosi Carrion no s'ho ha pres bé. I com a rèplica inserta en una secció que ell redacta a *La Nau* unes notetes plenes de verinoses allusions a la meva vida privada. Això, per una banda, em dóna la certitud que no té arguments racionals per a respondre a les meves objeccions, cosa que em satisfà, de certa manera; encara que li aconsello que no em segueixi proporcionant gaires satisfaccions d'aquesta mena; no sóc massa sofert.

Jo he dit al llicenciat Carrion: «Aquest vers que us esmento és coix»; ell em respon: «Vós sou un carterista». Vet aquí com, per obra i gràcia del llicenciat Carrion, una discussió literària es rebaixa a un xafardeig indigne.

Procuraré no seguir el seu exemple. En canvi li donaré uns consells que poden ésserli un xic útils:

1. Que encara que pogués ell convèncer a tot el món que jo no pago mai el sastre, tampoc podria deduir-ne que els seus versos no són dolents generalment, llevat d'alguns cops que són pèssims.

2. Que utilitzar allusions insidioses a la vida privada d'altri per a defensar-se interessos propis, materials o morals, és un procediment molt antic que té un nom tan elegant que no el reprodueixo perquè canta a les orelles de tothom.

3. Que Ambrosi Carrion tingui present una frase que podríem fer, parodiant-ne una de Goethe: «Esser un fracassat no costa res; però és difícil dur-ho amb dignitat.»

ROSSEND LLATES

TEMES CARTESIANS

Descartes és el filòsof del Renaixement. Amb un gest amplament integrador recull els temes essencials d'aquell període turbulent i els dóna una estructura sistemàtica i una consistència racional. En el *Discurs del Mètode* — aquest llibret senzill i clar — hi són contingudes virtualment — amb tota la seva glòria i amb totes les seves limitacions — els temes essencials de la cultura específicament moderna.

Fins fa molt poc es creia generalment que Descartes — i el Renaixement — representaven en la història de la cultura un començament absolut. Les seves declaracions explícites inclinaren els ànims superficials a creure en la possibilitat de semblant cosa. El professor Gilson ha posat en clar que

RENÉ DESCARTES

això no és, en absolut, veritat. L'actitud fortament reactiva enfront de la cultura medieval, que li és comú amb tots els homes representatius de la seva època, no el priva de seguir en el fons els temes més profunds de la tradició greco-romana —, motius platònics, posats en nova vibració per l'ànima fervorosa de Sant Agustí.

Les conclusions de Gilson podien haver-se previst, però. Mai en la història no es produeixen fenòmens de creació absoluta. Les màximes variacions representen sempre canvis insignificants. Adhuc en els moments àlgids, en els quals l'evolució es produeix en termes sorollosos o truculents — el Cristianisme, el Renaixement, la Revolució francesa... — les coses persisteixen gairebé idèntiques i es modifiquen només d'una manera mínima les estructures socials. Sota la petita esgarrinxada continua impassible el ritme parsimoniós de la vida.

Hi ha una cosa, però, que canvia i aquest canvi sí que és radical. En certs moments de l'evolució històrica les cultures agafen una nova fisonomia i una nova expressió. Tot continua idèntic, però canvia el centre de gravetat. Un lleuger ventijol canvia l'aspecte de la badia: els navilis canvien la proa i les fulles el color. Les mateixes coses — les *coses* en definitiva són sempre les mateixes — es posen al servei d'un nou esperit. Idèntiques faccions donen lloc a múltiples fisonomies. Un canvi mínim en la superfície d'una cosa fa que la cosa sigui una *altra* i adquireixi una nova personalitat. Així en el moment de les màximes creacions de la cultura i de l'esperit.

Ara bé: si suposem simbòlicament que el total contingut d'una cultura val com a cent i que el canvi màxim que s'hi pot realitzar és, per exemple, cinc, podem dir sense vacillació de cap mena que Descartes realitza aquest màxim. Tot i admetent, doncs, la legitimitat de les darreres investigaciones històriques, cal seguir pensant que Descartes és un dels tres o quatre grans creadors del pensament humà. Res de semblant des de Sòcrates — Plató — el fet prodigiós del cristianisme es projecta en una dimensió totalment heterogènia. Pensar en una creació absoluta és patir d'una ceguera històrica total. Creació és sempre recreació. I la màxima rebeldia sorgeix sempre d'un acte de disciplina i de submissió.

* * *

La revolució cartesiana penetra profundament en tots els ordres de la ciència: la matemàtica, la física, la biologia, la psicologia... la ciència moderna — iniciada pels grans homes del Renaixement — troba en els seus principis el camí segur d'un mètode i una concepció sistemàtica i unitària. En contraposició total amb les concepcions medievals, la física es converteix en física matemàtica. Ja els vells pitagòrics deien que les *coses són números*. Però la seva afirmació no tenia sinó el caràcter d'una intuïció poètica profunda. Descartes proporciona el camí segur per a reduir, en efecte, les coses a números i l'univers a pura geometria. Des d'aleshores la física no ha parat en la cursa prodigiosa que la porta d'una banda fins a Einstein i d'altra banda fins a la meravella apoteòsica de les seves aplicacions actuals.

Ara bé: la matemàtica tradicional era incapaç de realitzar aquest procés de penetració i domini de les coses. Per aconseguir-ho inventa Descartes una nova matemàtica, la matemàtica universal, de la qual la Geometria analítica és una manifestació exemplar. També en aquest respecte inicià un camí sense marrada. La geometria analítica, a més de fer apte la matemàtica per a ésser instrument o mètode de la física, dins de la matemàtica pura obre una via que mena directament fins a les darreres posicions de la matemàtica actual.

Els animals són màquines — proclama Descartes amb decisió. A part l'excès que hi pugui haver en aquesta afirmació rotunda, és evident que ella ha fet possible el progrés de la ciència biològica en els últims desennis i que, com a actitud metòdica, és exactament la mateixa que han pres en el segle XIX els creadors de la fisiologia experimental.

Així, doncs, en definitiva tota la realitat exterior — vivent o morta — pot reduir-se a la realitat física, i la física es redueix sense residu a pura concatenació matemàtica. Les coses són extensió i moviment en l'extensió. El seu coneixement és sempre un acte de mesura.

Però la mesura — *mensura*, com deia ja el bisbe Cussano — és sempre l'acte de la *mens*. Sense *mens* que defineixi i midi, no hi ha coneixement exacte de les coses. La *mens* penetra les coses. La raó estructura i defineix la realitat. Enfront de l'extensió hi ha la *mens* que la determina. Enfront de la física, la psicologia. Enfront de les coses, l'esperit.

També la psicologia troba ací la seva precisa i clara determinació. La consciència es converteix per llargs segles en el seu objecte essencial. Però la constatació de la consciència enfront de les coses té un abast més profund i una transcendència més gran. Tot és mecànica. Menys l'esperit que crea la mecànica. Les coses es redueixen a extensió i moviments que s'hi verifiquen són idees que es donen en la consciència i la consciència és l'acte de l'esperit. L'esperit—*moi-même* — domina les coses i es converteix en el centre de l'univers. Tal és la significació profunda del *cogito*. L'humanisme pren consciència de si mateix. L'home es collocа en el centre de l'univers.

Ara bé: l'humanisme mena directament a la proclamació dels drets de l'home.

* * *

Cal no admetre mai res que no se'ns presenti amb total *evidència*. Per a creure cal veure. Es el principi del racionalisme i la proclamació de la llibertat de la consciència enfront de tota mena d'autoritat. L'evidència és proclamada com a únic criteri de veritat. La veritat es defineix per l'evidència. Si el coneixement és *visió* personal i directa, no és possible d'admetre res que no hagi estat subjecte a una revisió minuciosa i metòdica. Cal mantenir una actitud desperta de l'esperit, que no perdi ni un sol moment el contacte directe amb la realitat.

Observi's, però, que, a partir del *cogito*, aquesta realitat és ideal. No és possible, per tant, sostenir ja la tradicional doctrina segons la qual la veritat és l'adequació o conformitat de l'intellecte amb la cosa. Si coneixement és *visió* de les coses, fora de l'intellecte que les percep no en sabem res. Sabem el que veiem. La realitat sensual — cromàtica, sonora, polimòrfica — és obscura, problemàtica, subjectiva. Sols les idees són aptes per oferir-nos claredat i distinció. La veritat no pot ésser, doncs, exterior a les idees, sinó intrínseca a elles. Les *coses externes* no són ja un punt d'arribada, sinó un punt de partida. No una solució, sinó un problema — el gran problema: el trampolí per a fer el salt meravellós —. No és ja vertader ço que és conforme amb la realitat — de la realitat fora del que ens en dóna la ciència — és a dir, el sistema de veritat que aquesta ens dóna —, no en tenim cap notícia precisa. Realitat és només ço que és veritat. La ciència defineix i mida la realitat. Però la veritat és una qualitat de les idees — la seva evidència, la seva claredat i distinció —; en altres termes: la seva racionalitat. La racionalitat defineix la realitat. Més tard dirà Hegel — via Spinoza — que tot el real és racional i tot el racional és real.

La ciència és el desenrotllament sistemàtic de la raó humana. Per a garantir la seva objectivitat transcendent cal que les coses siguin impregnades de raó. Per això afirma Descartes que per l'ateu és impossible la ciència. Entre l'home i les coses pot interposar-se un *malin génie*. Sols la raó divina és capaç *d'esvair les boires del geni maligne* i garantir a la consciència la legitimitat dels seus productes. Sols així és possible que la matemàtica — el producte màxim de la raó humana — penetri l'últim fons de la realitat. Una vegada més: *les coses són números* — com deien els pitàgorics —, és a dir, idees — idees rigoroses — com diria Plató. I les idees constitueixen les joies més pures del *trésor de mon esprit*. El *trésor de mon esprit*, la consciència, el jo — fortament constata en el *cogito* — són la font clara d'on brolla tota la ciència i tota la cultura, i a través d'ella tota la realitat.

* * *

Les intuïcions essencials del mètode i de la filosofia li són revelats a Descartes en somnis. Ho conta repetidament amb visible emoció. Un trasbals profund el pertorba, té visions repetides i sent una veu celestial que el crida a la reforma — el *dimoni* socràtic que reviu —. Això li produeix una forta commoció espiritual el record de la qual perdura vivament durant tota la seva vida. Agraït, ofereix una peregrinació a Nostra Senyora de Loreto, que realitza, en efecte, més tard. El deixeble més brillant del collegi de jesuïtes de La Flèche — el millor collegi del món, segons Descartes — dedica així, agenollat, a Nostra Senyora, els fonaments essencials del racionalisme modern.

JOAQUIM XIRAU

Encara no us heu subscrit a la Col·lecció Popular de LES ALES ESTESES?

(c) Ministerio de Cultura 2006

I EL TEATRE

ELS EMPRESARIS I LA PRÒXIMA TEMPORADA

Elena Jordi

La senyora Elena Jordi està molt atrafegada aquests dies. Conferències, consultes, cops de telèfon... La senyora Elena Jordi, però, té un moment pel periodista. Fa l'efecte que això de tornar al teatre li fa una gran ilusió. Parla de la pròxima temporada al Goya amb una mena d'enterniment difícil de trobar en els empresaris.

— Quines notícies ens pot donar, senyora Jordi?

— Poques, però bones.

— Comencem: quin dia inaugura la temporada?

— El 27 de setembre.

— Amb quina obra?

— Una comèdia que he fet moltes vegades. *Pàsqua abans de Rams.*

— Així no debuten amb una estrena?

— No. I no és pas perquè ens en faltin.

— D'autors catalans o estrangers?

— D'estrangers, sobretot. La primera estrena que farem, serà una comèdia francesa d'Alfred Savoir, traduïda al català amb el títol *El que la dona vol.*

— I després?

— Comptem amb les obres següents: *La senyoreta Pamplines, L'amant de la senyora Elena, L'advocat i el seu home,* totes tres de Verneuil; *La meva cuinera,* de Tristan Bernard; *La gran duquessa i el cambrer,* de Savoir, traduïda per Salvador Vilaregut; *L'illusionista,* de Sacha Guitry; *La presonera,* de Bourdet, traduïda per Manuel Fontdevila; *El truc del brasileny,* arranjament de Vilaregut. Comptem també amb obres d'autors moderns italians i alemanys.

— I d'autors catalans?

— En Ramon Vinyes ens ha donat una obra que crec sincerament que obtindrà un gran èxit. És una farsa en tres actes que es titula *El ball de titelles.* En Lluís Capdevila ens lliurarà una obra: *L'Angelina vol ésser honrada.* També ens han promès comèdies Santiago Russinyol, Amichatis, i tenim la intenció de demanar-ne a tots els autors catalans.

— Quin caràcter volen donar a la seva temporada?

— Farem comèdies i vodevils de bon gust; és a dir: obres picantes i gracioses, però sense caure en cap mena de xavacanada. Volem donar un to amable i civilitzat a aquest gènere de teatre, tal com passa a tot arreu, menys aquí...

— És veritat que Manuel Fontanals serà el seu director artístic?

— En Fontanals pintarà els decorats i posarà les obres. Com pot veure, aquest nom ja és una garantia de bon gust i marca la tònica que volem donar a la nostra actuació.

— Deuran fer una temporada molt llarga?

— Això, ja ho sap vostè, depèn del públic. De totes maneres estem molt animats. Tenim el teatre llogat fins pel maig de 1930.

— Molt bé. I a propòsit dels nous drets d'autor, no té res a dir-hi vostè?

— Sí. Trobo que està molt bé que l'autor cobri un tant per cent sobre la recaptació, però em fa l'efecte que el deu per cent, que és el que han establert aquí, resulta exagerat. Sobre els teatres pengen ja tantes càrregues! A França, per exemple, els autors cobren el sis per cent. Això em sembla una cosa enraonada, però el deu és massa car.

— I la companyia, ja la té formada?

— No pas completament. És bastant més difícil del que sembla, en aquests moments, de conjuminar un bon *ensemble.* Em falta refermar alguns compromisos pendents.

— De totes maneres, alguns noms...

— Miri: Enric Guitart, Ricard Fuentes, Pepita Fontdevila... I no n'hi dic més, perquè tot depèn d'aquesta nit, que firmarem els contractes.

CODORNIU

CATALÒNIA

dóna públicament les gràcies als Srs. Antoni Majó, A. Fernàndez Bolaña i Pius Arias, guanyadors del primer, segon i tercer premi respectivament, del concurs del «Tubo de la Risa», per haver triat les obres de llur premi a la seva Llibreria.

UN TEATRE NOU

EL TEATRE PIGALLE

Heus ací un teatre nou. Nou. Hem dit nou. No és un edifici més, sinó un teatre que respon a una necessitat de la nostra època. No repetirem pas l'eterna cançó dels derrotistes barcelonins de trobar-ho tot malament. És ben cert que ací no hi ha teatres, sinó barraques més o menys llampants, però també és ben cert que tothom que ha aixecat un teatre no ha pensat en altra cosa que aixecar una barraca. Si algú hagués meditat en el que representa aixecar un teatre, potser l'haurien fet. Però ací no hi ha hagut altra voluntat i desig que aixecar barraques, i això s'ha fet excellentment bé. Tenim unes barraques magnífiques que s'assemblen als teatres i que com a imitació no solament estan bé, sinó que arriben a donar la sensació de veritables teatres. És un *camouflage* en tota regla que mereix un homenatge.

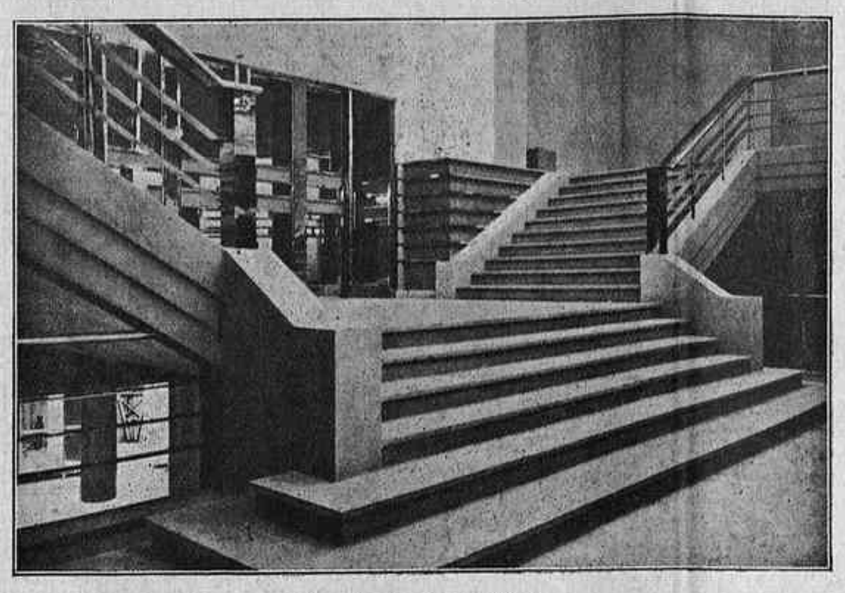

L'escala del Teatre Pigalle

Però, naturalment, ens fa falta un teatre. Un teatre nou. Un teatre que sigui un teatre i que respongui a les necessitats de la nostra època i a les del teatre modern que pren un to barrejat de comèdia psicoanalítica, estilització de *ballet* i dinamisme cinematogràfic. Els nostres escenaris, amb la pobresa material que els caracteritza, no poden pas omplir la seva missió. També, però, podem dir que és el cas de moltes ciutats del món. A París hi ha pocs teatres edificats amb la idea de fer un teatre modern. Foren en el seu temps teatres moderns, però ara han passat de moda i han perdut l'eficàcia i la significació que devien tenir.

Es pot ben dir que ara a França hi ha un teatre nou i aquest teatre nou és el *Théâtre Pigalle.*

Això no vol dir que sigui l'únic, perquè a Alemanya, on el teatre està subvencionat llargament per municipis, corporacions oficials, departaments ministerials, etc., hi ha uns quants excellents edificis teatrals que serveixen d'una manera apropiada i encertada per a les experiències espectaculars de Max Reinhardt.

Però el Teatre Pigalle, per ésser l'últim teatre construït, i construït amb l'intent de fer teatre novíssim, és el millor de tots. Per això en volem parlar.

El capitalista és Henri de Rothschild, un dels innombrables germans israelites que viuen a París. Ara que a Henri li ha donat per escriure per al teatre com als altres els ha dat per tenir col·leccions de bitllets de banc, de cavalls de curses, de pedreries riquíssimes, de propietats *foncières,* d'accions dels grans afers, etc. Henri de Rothschild, demés d'home d'afers, escriu per al teatre. Però com que és home que s'adona de la seva personalitat social no escriu amb el seu nom i cognom, sinó amb el d'André Pascal. Així, si el xiulen, no ho fan a un acreditat Rothschild, sinó a un tal André Pascal, pseudònim que ja figura en una placa de carrer, ja que Henri de Rothschild, per assegurar-se la immortalitat, va fer obrir un carrer en una propietat seva i li donà el brillant nom de *rue d'André Pascal.* Això motivà que Georges de La Fouchardière organitzés una manifestació d'escriptors i d'artistes que sortiren de París amb l'intent de canviar el nom d'André pel de Blaise, convençuts que així aniria el cognom millor acompanyat.

Però Henri de Rothschild, o André Pascal, o tots dos junts alhora, advertiren la policia de l'intent més o menys subversiu i en sortir la manifestació de la *barrière* parisenca, el manifestants foren agafats i passaren tot el dia a la Comissaria.

El fet és que Henri de Rothschild escriu per al teatre, que ha estrenat entre altres obres *Le caducée, La rampe,* i que darrerament ha traduït al francès *The Spider,* que no és altra cosa que *Prise* o que *El Faquir,* l'obra que aquest any donarà a conèixer la companyia de Romea.

Henri de Rothschild ha volgut donar un teatre a París; un teatre nou que fos una cosa digna de veure's. I això ho ha fet plenament. El Teatre Pigalle, acabat de fer, i que s'inaugurarà aquest mateix mes, és certament una meravella tècnica i artística. Deixo de banda parlar de la part arquitectònica, puix que no em pertoca. Ací tenim En Màrius Gifreda que té una paraula autoritzadíssima per aquestes qüestions, però em limitaré a donar algunes dades que cal expandir per si el dia de demà una agrupació de capitalistes es decideix a construir un teatre a Barcelona que sigui veritablement un teatre nou.

El cost del Teatre Pigalle ha estat d'uns 18 milions de francs — ara ja diuen que 45, però exageren —, o sigui una xifra com quatre milions vuit centes mil pessetes. No cal esverar-se d'aquesta xifra. És aproximadament el que va costar el Coliseum o el Tívoli, i certament al costat del Teatre Pigalle no representen pas tècnicament res de nou. Cal dir, però, que el Coliseum no tingué mai la finalitat teatral, encara que es pot dir que pel mateix preu ho haurien pogut fer millor i més sencer.

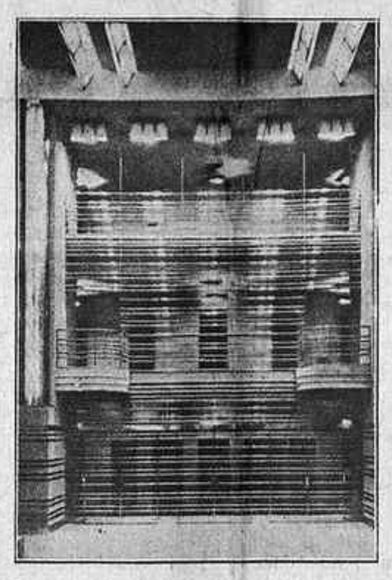

El «mur de foc» que separa el hall del públic de les cambres dels artistes

La idea d'Henri de Rothschild fou de donar a París una escena amb totes les possibilitats espectaculars. Això és plenament assolit. S'hi pot fer tot, absolutament tot: comèdia, drama, òpera, revista, obres d'espectacle. És recollit per a la comèdia; és espaiós per a l'espectacle *féerique*; té condicions acústiques envejables i tan sols comparables a les del Teatre dels Champs Elysées i es poden donar en l'escena representacions llarguíssimes sense que els entreactes siguin un destorb, ja que amb les quatre escenes movibles amb ascensors, no cal que el públic esperi el canvi de decorats. És a dir que, per exemple, obres de molts quadros — i és a això que es tendeix —, com per exemple *Les Ratés, Mixture, Maya, Départs,* per dir-ne unes quantes, poden veure's sense entreactes i amb el mateix pampallugeig amb què en el cinema es passa d'un bosc a la sala d'un palau reial o del pic de l'Himalaia a una universitat germànica.

Quan Henri de Rothschild es decidí a iniciar l'obra, cercà en tot París un lloc adequat i el trobà en la rue Pigalle, en un espai de 2.800 metres quadrats de jardí. Al mig, però, hi havia un petit hotel en el qual visqué i morí Scribe. Aquest hotel, condemnat a mort pel teatre nou, féu caure algunes llàgrimes a aquesta mena de cronistes llogats per les funeràries que ploren cada cop que la conveniència ciutadana enderroca una barraca, un edifici o bé obre un carrer. Rothschild, defugint els histerismes sentimentals, adquirí la propietat, i hi féu donar els primers cops de pic al gener de 1925.

Cal advertir que, adonant-se de la responsabilitat que havia contret en prometre un teatre nou, encarregà a un arquitecte ben preparat — Charles Siclis — la direcció de l'edifici. D'aquest arquitecte se'n coneixen les seves teories estètiques i les seves realitzacions. Ha dit ell mateix que «la seva arquitectura està fonamentada en un concepte dinàmic», i que «aquesta impressió del moviment la troba oposant els volums diferents, els replans psicològics i els jocs de llums».

Però la veritable fesomia del teatre no sorgí fins que, cap a la meitat de 1926, el fill d'Henri, Philippe, s'encarregà de donar el darrer cop de mà. Viatjà per tot Europa, veié teatres per dintre i per fora i no s'avergonyí de demanar a les empreses d'electricitat germàniques pressupostos i plans d'instal·lacions modernes per a un teatre de França. De les tres cases més fortes, la Siemens, l'AEG. i la Schwabe, fou la primera qui s'emportà l'encàrrec de la instal·lació total.

I després de recórrer tot l'Occident europeu, els constructors espirituals del Teatre Pigalle portaren a casa seva una síntesi del bo i millor que havien vist.

De la crònica publicada a *L'Art vivant* es treu la conseqüència que «després d'haver recorregut les habitacions del vast conjunt; després d'haver estat sorprès per diferents novetats d'ordre lluminós i arquitectònic, el visitant abandona necessàriament el fil del seu pensament mundà i troba una ilusió satisfactòria en passejar per un Univers que no li és pas quotidià».

Aquesta sembla la principal raó del teatre nou i l'assoliment efectiu. S'ha volgut fer un teatre en el qual l'espectador es trobi actor, es trobi fora de tota preocupació quotidiana, on pugui viure instants allunyat de tota realitat efectiva.

En la crònica vinent procurarem demostrar que tot això ha estat aconseguit i com ho ha estat.

FRANCESC MADRID

"VIBRACIONS"

Quan escrivim aquestes ratlles, han aparegut ja dos números d'aquesta revista mensual de música, però quan el lector les llegirà, quasi segur que el seu número 3 ja haurà estat posat a la venda.

Heus ací un nou guany del qual hem de felicitar-nos. *Vibracions* ve a omplir un buit que, en l'actual florida de publicacions, començava ja d'avergonyir-nos. No era gaire comprensible que una ciutat d'un moviment musical força intens com Barcelona, no pogués oferir-nos una revista que fos completament nostra.

Cal, doncs, aplaudir sincerament els nostres músics (efectivament aquesta publicació és feta particularment per tècnics) per aquesta bella empresa i desitjar-los força d'èxit. A jutjar per la venda aconseguida pels dos números ja publicats, sembla que el públic ha correspost bé. No podia ésser altrament, car els nostres filharmònics són en legió prou considerable per a sostenir degudament una revista musical.

No cal dir que celebrem l'aparició de *Vibracions* i li desitgem molts anys de vida. Feia falta, en efecte, una revista per al públic (fins ara només comptàvem amb els portaveus d'algunes associacions musicals).

R. I Q.

LA MUSICA

FERMENT

Sembla que no se'n sap res. És l'objecte de tots el estudis de l'home: poder arribar a compendre o il·luminar un xic les ombres de l'origen i suposar o preveure el terme de l'univers.

Però la naturalesa segueix un pla; això sembla evident; un pla que el porta a cap a empentes i tomballons; aquí caic, allà m'aixeco; amb grans troballes i amb equivocacions llastimoses; fent marxa de gos, anant endavant per tornar enrera; però sempre aprofitant les bones idees per fer-les evolucionar i perfeccionar i abandonant en un estat estacionari les que no són fecundes.

Observant aquest pla sembla que ha d'ésser possible arribar a descobrir el misteriós fi, la raó d'ésser, el perquè de tota aquesta maquinària estranya, dura i inerte, o tova i viva; i on vol anar a parar tot aquest bullir complexíssim i boig.

Sembla que aquest objecte, mirant-ho en gros — que és molt més fácil que estudiar-ho en detall, i per això ho fem així nosaltres ara — és un cosa clara: podria ésser que fos *el transformar la matèria en esperit.*

Però això és més fàcil de dir que de fer; i la mateixa naturalesa no sabia quins camins seguir, ni quins mitjans usar, ni quin procediment emprar, perquè no tenia mi model per imitar, ni mestre per apendre, perquè fora d'ella no devia haver-hi res més. I va anar fent provatures: va començar organitzant la matèria; va fer-ne brollar les energies; fins que va arribar, un moment, a crear la vida.

En ésser en un punt tan culminant i tan avançat ja, la mateixa satisfacció de creure ja dominada la situació i a punt d'haver resolt el problema, va fer que s'abandonés una mica; i es va desorientar un xic, i va perdre energies i temps inventant les plantes que no li havien de servir per res pel seu objecte primordial, i els animals, que aquests sí que anaven pel camí que li convenia.

El camí l'havia trobat, però no la manera de seguir-lo. I llavors va començar a crear formes variadíssimes i fantàstiques, amb la nerviositat del que cerca una cosa i no l'acaba de trobar. Cap no li servia pel que necessitava; provava i provava; treia models d'una veritable perfecció però que no tenien conseqüències: aranyes que fan unes teles matemàtiques; cucs repugnants que es transformen en papallones meravelloses; abelles que funden la política social i saben arquitectura; plegamans monstruosos i ferotges; espiadimonis de tots colors. Però tot és un mar parat que no corre.

Fins que un dia se li acut la idea genial del vertebrat. Ha trobat el fil i ja no el deixa; i tot fent models cada vegada més afinats arriba a produir l'home; que és el que necessitava.

Perquè l'home és l'única máquina que transforma la matèria (d'origen orgànic o inorgànic) en substància espiritual.

L'home és el ferment espiritual. Sobre la matèria s'hi posa l'home; i la matèria va fermentant i el resultat de la fermentació són els sistemes científics, les obres d'art i els conceptes morals.

Com més elevada és l'activitat espiritual més forta ha estat la fermentació i major la quantitat de matèria transformada. Les obres musicals donen un gran rendiment, i fins ara havien estat les més apreciades en el mercat de la naturalesa. No sabem si apareixeran noves formes que la sustitueixin en els primers llocs de la llista productora. De totes maneres sempre serà bo fer música, perquè, com bé es veu, hi ha molta feina a fer i som pocs a fer-la, i la matèria és considerada infinita. Per això ens apreten cada dia més i ens fan ésser més intelligents i més espirituals, perquè donem més rendiment; per això sembla que ço que no és treball espiritual no té transcendència.

Seria molt convenient que des d'algun altre món, individus ben dotats de poder de fermentació ens ajudessin fent bona música, per exemple — que ho veiem molt difícil — en aquesta tasca que la naturalesa ens ha imposat, per acabar-li el pla que ella es va empescar.

JAUME PAHISSA

Albiol G. i Riera, S. L.

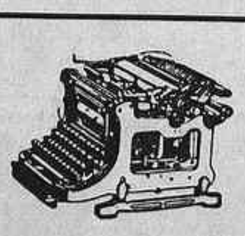

Passeig de Gràcia, 42 - BARCELONA - Telèfon 15345

Quan vulgueu adquirir una màquina d'escriure consulteu-nos
Aquesta casa és absolutament formal
Màquines de totes marques: noves, reconstruïdes i d'ocasió
Taller ben muntat per a adobs i reconstruccions. Abonaments
Representants de l'atril "KOPI" i multicopistes "PERFECT"

D'UN 5 A UN 10 PER 100 DE DESCOMPTE PRESENTANT AQUEST ANUNCI

Lavabos Cardona. Vergara, 1

Agència exclusiva per a la venda de
MIRADOR

Societat General Espanyola de Llibreria, S. A.

Barbarà, 16 Telèfon 12781
BARCELONA

GRAN SASTRERIA LAIETANA
LA DEL RELLOTGE

ELEGANCIA - PROMPTITUD - ECONOMIA
Extens i variat assortit en les novetats que la moda imposa
Veritable i garantitzat tall americà
Trajos estam i fresc, a mida, des de . . 75 pessetes
Pantalons tennis a mida, des de. . . . 18 a 115 »
TALLADORS DE PRIMER ORDRE
40, VIA LAIETANA, 40
TELÈFON 12446

OFICINA INTERNACIONAL DE PATENTS I MARQUES
Josep Torre de Mer Sanromà
Advocat
Balmes, 66 • Aragó, 225 • Telèfon 70873

(c) Ministerio de Cultura 2006

CINEMA I DISCOS

Notes d'una melodia silenciosa

René Schwob és un dels escriptors francesos que, com Carco i Montherlant, s'ha encarat en aquests últims temps amb els plans de la vida ibèrica. No fa gaire ha publicat un llibre dedicat al cinema i que titula *Une mélodie silencieuse*. Simfonia cínica de notes callades. Llibre heterogeni que segueix activitats diverses de l'*écran*.

Moltes planes d'aquest llibre estan dedicades a l'esperit còmic del film i a un seu símbol excels: Chaplin.

Schwob fonamenta el veritable sentit còmic del cinema en un sistema vital — humà — deslligat de la realitat. "L'essència

Frontispici de Marc Chagall del llibre de René Schwob comentat en aquest article

del cinema — resumeix — és la separació artificial i involuntària d'un home del si del món que el volta." L'exterior — marc — de la guspira còmica (font bergsoniana de desequilibris riallers), de l'element primordial del còmic ha d'ésser nu, fred, sense simpatia. (La silueta de l'actor retallant-se en un fons agre.)

Es ben clar que per a Schwob ha d'ésser Chaplin el tipus perfecte — encarnació — de la seva doctrina. Chaplin és l'home que porta en ell tot el comicisme — o tota la tragèdia — d'una banda. L'admiració dels cineastes francesos (de Marcel l'Herbier a Poulaille, d'Epstein a Moussinac) per Chaplin es plasma en l'obra de Schwob més que en una revisió — un exemple serien els llibres de Poulaille —, en un comentari al marge. Un assaig de reconstitució en unitat. (La figura d'un Chaplin, anecdòtic, poètic, de figura tècnica o d'heroi — d'epopeia — de *Chapliniade*, elidint-se.)

Tot es justifica en Chaplin en una inadaptació al món exterior. Es, en ell, el solitari absolut i universal. En mig d'un utillatge pobre, d'una escenografia migrada. Charlot per a Schwob ha caigut en un món que no coneix i en el qual és un estrany. Isolat amb la seva rara — decantada, glorificada — vestimenta. (Per això ens ha semblat estrany trobar-lo en *Vacances*, en *Charlot a les trinxeres* i fins i tot en *El Pelegrí*, barrejant-se en vida social). Chaplin indubtablement ha caigut del cel al celluloide. I a ell torna en un somni penjat d'un núvol d'inconsciència. (Qui no recorda els àngels de *The Kid*, o la dansa dels llonguets de *La Fallera de l'or?*) Es la —subtil—caricatura d'un boig que produeix sensacions de vida interior amb una vida que és tota un somni. En una inadaptació de l'escena, en una falta clara del truc mecànic sense esquematitzacions (la casa que vola). D'aquesta vida de Chaplin — diu Schwob — que no obté mai cap victòria, que és la suma de la sèrie dels seus films. El triomf de la *Fallera* admira el mateix Charlot. I és dissimulat el seu caràcter definitiu. (Jo estimo més les passatgeres victòries del *Circ*, del *Marrec*, o de *Vida de gos*, o els èxits amorosos — simples — dels seus primers films.)

Un Chaplin així revaloritzat destrueix la diatriba de Suarès contra "le coeur ignoble de Charlot". Hom l'ha volatilitzat. I precisament en un moment en què el cinema còmic adquireix, potser, la màxima importància d'un realisme — d'un antiartisme — buscat. Luis Buñuel fa poc manifestava el seu menyspreu pel fins ara símbol cineista de la literatura avençada d'Europa.

Un cinema anodí o un còmic gris poden ésser la mort de pellícules de Chaplin, d'una gràcia *made* exprés per exigències d'intellectuals. Revolució tardana — deixant *esprits* — buscant quelcom de més real, de més plàstic (Un chor de cineastes plany la pèrdua del *divo*.) El sobrerealisme oposa al teatralisme (d'un *Potemkin* o d'un *Octubre* o d'un *Hereu de Gengis Khan*) el comicisme — o l'industrialisme—.

Hi ha còmics més tangibles. Hi pot haver —en fi—la substitució d'un símbol per un altre símbol (les guies del bigoti d'Adolphe Menjou o els pantalons de Harry Langdon?). Un Buster Keaton o un Larry Semon tenen prestància d'una gràcia d'homes.

Chaplin fitxa iconografia per excellència — el gracios, la *flapper*, l'intrèpid — d'aquella mitografia de què ens parlava no fa gaire Francisco Ayala, resulta víctima d'un amanerament pel nou esperit. (Oh efectes dissolvents de les seves memòries!) Poc inconscient — insincer —. D'ací la importància — gran — d'aquesta visió — integral — de Charlie que ha esbrinat Schwob. (Serà la seva última trinxera?) Perden l'esperit — universal — d'humanitat (hom havia dit que Chaplin podia anomenar-se Jannings, Clara Bow, Gat Peret). Chaplin és una deixalla arqueològica (pom d'essències passades) o un àngel. Que solament perdura en una irrealitat de retirada. La decadència — seva — comença — en reacció — en el punt flac d'un sentimentalisme — deliqüescència — de clown (aquell dibuix d'Epstein, barreja de rialles i plors!: "Larmes! — Desespoir d'un tel sourire — ... — Rire l'innocence — amoureuse d'un imbécile charmant malheureux et ironique") d'un circ que ha adquirit ja les dues dimensions d'un escenari.

* * *

El cinema s'ha convertit — mímica de sords — en espill de eloqüències anímiques pel gest. Es això allò en què René Schwob fonamenta la poesia del film. La pantalla ha fet el món irreal. L'espontaneïtat de la sorpresa en successió — amb un centre que pot ésser el primer terme — és l'essència de la poesia del cinema. En una realitat pròpia, el cinema "és l'art d'invertir l'ordre del món per subratllar millor la bellesa invisible". L'element quotidià — demòcrata — de la vida pren en el cinema el sentit abstracte de la Poesia (D'ací un Chaplin — per a Schwob — poètic en el cim.) Retorta destilladora, el cinema ens permet destriar quintes essències en el *ralenti*.

Hi ha una poesia substancial en el cinema (ja no gosarem dir com André Maurois —encara que sigui per contestar-ho afirmativament —: "Hi ha una veritable poesia en el cinema?"). Schwob, com Levinson — com tants altres —, afirmen la tendència dels seus assaigs vers una poètica del film. Els cineastes, però, treballen sobre matèria esvaïda d'una cinta silenciosa. Sobre una poesia que se'ls escapa dels dits.

Tots comprenem els efectes subjectius de la poesia d'un film. (Qui no separa els instants de poeta o de *poetastre* de Murnau en *Albada?* Qui no es perd — de la poesia — en el simbolisme de *Metròpolis?*) Tots àdhuc ens hem pogut inundar de sensibleria. Però la poesia del fim la copsem igual en el pas ràpid d'un film pur (Chomette) o d'un cinema absolut (Hans Richter), que en un *scenario* d'Epstein o Man Ray, que en una simfonia — en blanc i negre — d'ombres de la U. F. A., que una pirueta de Stan Laurel, que en les vistes d'una documental. Ens interessa — poèticament — tant un film industrial com una pellícula d'avantguarda. (Recordem en *reve* el frenesí d'una carrera de cow-boys a Montana i el neguit d'una primitiva i policíaca pellícula de sèries.)

Es aquí, doncs, on resideix l'encert de les afirmacions de Schwob. La poesia d'imatges ha aconseguit omplir els rotllos de cinta com si fossin ampolles de vida. D'una vida pura i casual. Els seus personatges — els herois — realitzen en un ritme la doma —poètica—d'un art subconscient. Ritme — de vegades tòpic — que és l'estrofa que encabeix la mesura — desigual i perfecta— d'uns versos primitius. Ritme que es resol en un vent, en la pluja, en unes passes de de desfilada de soldats. (I per què no en un somriure tremolós de Lillian Gish?)

L'esperit — pur, essencial — del cinema deu quedar per a Schwob condensat en el radi de la cambra en el rodar de la mà de l'operador. Es una gràfica del silenci. Es la síntesi de l'element literari, de l'element dramàtic de les arts que interfereixen el cinema. Són les imatges que produeixen en *tapis roulant* l'emoció pròpia del film. I per tant, és la seva música la que elimina — deshumanitzant — tot el que no és propi d'ell.

Tothom sap que la literatura ha influït en el cinema (el teatre primer; els *scenarios* després; ara, en el sobrerealisme, cadena de somnis — un *Poisson soluble* o uns *Champs magnétiques*). Igualment podem trobar escenes cinemàtiques en novellistes i poetes (Gide, Alberti). Autors i tot busquen les seves fonts literàries en la pantalla (Espina, Cocteau). De totes maneres el film els és estrany. Schwob diu que la literatura no ens comença a interessar fins que la unitat orgànica no és aconseguida. La literatura ha passat pel sedàs d'una nova irrealitat.

L'automatisme del film porta una música. Música independent de l'acompanyament d'orquestrina, de piano o de gramola. (Aquestes músiques amanerades ens destorben.) El film — melodia silenciosa — té el que Schwob ha batejat amb el nom de "les accords invisibles". La música del cinema és en ell immanent (és la literatura que necessita música: qui no ha necessitat música per recitats carrinclons de marxes triomfals?) "La continuïtat porta en ella mateixa la seva música." (Música matisada d'un gris brillant.)

El silenci del film és suara profanat pel so d'un megàfon de carreres. Confiàvem en una desaparició dels rètols, en una evolució dels prejudicis de gran públic, en una correcció dels freqüents — encara — mutis (ben coneguts pels actors de pellícules espanyoles), i ens hem trobat amb una pintura que parla. I estem amenaçats d'escenes llargues, de finals teatrals, de confusions de veus en successió d'escenes, i d'intervencions musicals en moments patètics. (El cinema s'ennoblirà per Shaw: s'està matant per Luigi Pirandello.) El teatre en influències llunyanes — tornarà triomfant sobre l'*écran*.

Schwob parla de l'art de la mímica com d'un art verbal. El cinema té la seva pròpia paraula en una transmissió del gest que ha deixat d'ésser corporal. (Ell somia en un alfabet de gestos.) Els diàlegs ens semblaran estranys a les orelles quan ja havíem educat els ulls.

René Schwob — enemic implícit del cinema sonor — s'haurà d'acontentar, repetint unes paraules de Moussinac — en el seu recent *Panoramique du Cinéma*: "El film parlant i el film sonor han inaugurat una nova forma d'espectacle cinematogràfic i han multiplicat els gèneres." I afegint: I res més.

CARLES M. CLAVERIA

EROTISME I CINEMATOGRAFIA

La gent discuteix i no es posa d'acord sobre la significació de l'art. Els uns el restringeixen a no ésser sinó una transposició del nostre viure real. Transposició, això sí; és a dir, les mateixes coses, però ordenades sota un caire intelligible. L'artista fóra l'home que tindria una plena consciència d'allò que nosaltres vivim d'una manera obscura. Altres volen que l'art sigui la cristallització dels nostres anhels més cars i més perennes. L'obra d'art no portaria, doncs, sobre el contingut real de la

EVELYN BRENT, en un film de Jos. Von Sternberg

nostra existència; seria, al contrari, imatge d'allò que ella no és, però que nosaltres desitgem que sigui. L'art fóra una manera de viure imaginàriament aquelles possibilitats que avorten en la nostra existència efectiva. L'art existiria perquè la vida és un *affaire manqué*. Es possible que l'art sigui tot això i quelcom més. En voler compendre el seu contingut en una fórmula abstracta, ens trobem sempre amb un residu viu i indomable. L'art és un misteri en el sentit més autèntic del terme.

Ara bé; si un ésser extra-planetari volgués documentar-se sobre la raça dels humans examinant la producció cinematogràfica, arribaria a la conclusió que l'amor acapara tota la nostra existència; o, millor, si el personatge aludit fos inclinat a la segona concepció de l'art que suara apuntàvem, que l'amor és la cosa per la qual glateix tothom. L'art que s'adreça per excellència a tothom, que avui satisfà les masses, fa sentir sempre el mateix *leit-motiv*. El romanç d'amor que termina amb el bes final per ésser sempre el mateix no lassa a la multitud que retorna al cinema a satisfer la *libido* que la manca de temps, de diners o d'ocasions brillants no permet de satisfer d'una manera efectiva.

Contra la insuficiència de la nostra jornada viscuda, hi ha el refugi de la imaginació. Per als que no en tenen, els cineastes somien per ells.

L'art arrenca de la nostra vida d'imaginació, i l'erotisme — en el sentit més sa i insà ensems del terme — ocupa en ella un lloc preeminent. Res de particular, doncs, que l'art es trobi sota la influència decisiva d'Eros, de totes les divinitats la més democràtica, perquè això de l'amor, com el bon sentit de què parla Descartes, és una cosa comuna a tothom. Eros decideix doncs de quasi tots els films, que així són intelligibles per a tothom.

Hi ha films que semblen un fruit de la nostra imaginació. Res que sembli tant un somni com un film. Lluny i prop, impalpable i silenciós burlant el temps i l'espai. Un somni que ha esdevingut allucinatori.

Podríem aquí apuntar un procés psicològic que neix de la música i condueix al cinema. La música, crit del desig, aspiració obscura, generadora d'imatges, s'objectiva, pren cos i es resol en un film que sembla, per emprar uns mots de Nitzsche, vapor de música condensat.

Una dona neix en el somni d'una posició violenta de la vostra cuixa (1); de vegades en el cinema una dona no sembla sinó la projecció d'un desig nostre.

Aquest somni que és el cinema és un somni bell i organitzat. En això sí que es distingeix del somni ordinari. Tot en el film hi és en funció d'ordre, les imatges semblen obeir una matemàtica superior. No cal, com per als somnis, consultar aquí cap tractat de pornografia escolàstica de cap deixeble de Freud.

I aquest somni ocupa cada dia en nosaltres un lloc més important. En sortir de les esplèndides allucinacions d'un Sternberg, d'un Lubitsch i C.ª, mal s'acostuma un home a la mediocritat artística de l'espectacle urbà. Es un desordre en el qual un es perd. En el cinema hi ha un ordre que ens permet de trobar-nos i de compendre'ns.

I aquest somni ens és cada cop més car. Es un món a part, on de tant en tant tenim accés; construït d'una manera adequada a la nostra visió, naixent d'una llum mesurada i dolça. En coneixem algunes singularitats i les extraordinàries criatures que l'habiten amb les quals estretes afeccions ens lliguen. Amistats espirituals i també... *liaisons dangereuses*.

Sabeu què és amar una ombra, una imatge? Es una cosa paradoxal, perquè la imatge atia un desig que mai no podrà satisfer. I la imatge és prou perquè la imaginació actui i no massa per a posar l'mits a aquesta funció. Es l'amor de Karl per Anna en el primer acte del drama de Leonard Frank (2).

I el cinema té aquests caràcters contradictoris. D'ésser un espectacle d'una proximitat física portada a la màxima acuïtat i de romandre no obstant absolutament fora del vostre abast. No hi pot haver comerç de cap mena entre l'espectador i l'actor. Pertany al món de les ombres que la llum basta a anullar.

Impunement assistim a l'espectacle i sense pudor aquella gent s'expansiona a frec dels nostres ulls amb una sincera espontaneïtat que ens torba i ens captiva.

Quin llibre més bell a escriure sobre les dones del cinema! Confinades naturalment en l'existència màgica de la pantalla, vivint allí amb una precipitació folla totes les facetes de la vida, en aquella existència on no hi ha ni un gest a menysprear, un esguard que no reveli quelcom, de la qual ha estat exclosa tota vulgaritat.

Allí hem vist la dona absolutament perversa vivint la hipocresia d'una manera hiperbòlica, monstre adorable que imaginà Fritz Lang i que després d'haver-lo posat al món no li restà sinó tirar-lo al foc per a desempallegar-se'n.

I què direm d'Olga Blacanova, Greta Garbo i Evelyn Brent, sinó que han vingut a dir-nos la nostra damnació en una lluita endebades enfront de quelcom més fort que nosaltres: la dona. L'art ajuda a descobrir-nos. Algunes escenes d'*El dimoni i la carn* són un reactiu que proven el nostre ésser passional.

I què direm de Lillian Gish! Esguard el seu que sembla haver passat pel sedàs de tots els dolors del món. Cos el seu, tan minso que ha conegut totes les convulsions dels sofriments terrenals. I per damunt de tot alenant encara amarada de la dolça calma d'un llac alpestre. Un poema de dolor que parla d'esperança. La seva existència en *Les dues tempestes* és per nosaltres quelcom que mai no podrem oblidar.

Innombrables les amistats que hem contret al cinema. Coses que obscurament prevèiem les hem vistes explicades. Dones que desitjàvem han vingut al nostre encontre. I hem tingut idillis d'una castedat dificilíssima en un terrat tronat i hem conegut meravellats contrades exòtiques que no hauríem sabut imaginar.

Algú deia que al cinema hi ha vist com mengen els rics i com cal donar la mà a una senyoreta. A més a més d'això hi hem vist com Lilliam Gish estima i es deixa estimar, com Greta Garbo s'abraona damunt d'una vida per a destruir-la i força d'altres coses instructives.

Demà serà el torn de conèixer Mary Duncan, d'anar a la Polinèsia amb la Raquel Torres i qui sap el bé de Déu de sorpreses que ens esperen.

No voldríem acabar sense dir encara una d'aquestes amistats nostres; la nostra cara amistat amb Sadie Thomson (3), però ja ho farem en el pròxim número, en el qual l'avinentesa de la represa del seu film ens hi obligarà.

JOSEP PALAU

(1) V. quarta pàgina de text del llibre de Proust *Du côté de chez Swann*.

(2) Leonard Frank, *Karl i Anna*. L'adaptació cinematogràfica d'aquest drama punyent ha estat realitzat per Joë May amb el títol de *Retorn a la llar*.

(3) Glòria Swanson en el seu rol del film *La fràgil voluntat*.

DISCOS

Hi ha un bon nombre d'obres de curta durada i d'autors coneguts, com és la *Cançó india* de l'òpera *Sadko*, de Rimsky-Korsakow, l'*Après un rêve*, de Fauré, que són retingudes amb facilitat per l'auditor, unes per la seva fàcil melodia i altres perquè són motiu de lluïment per qui les interpreta. Moltes d'elles són conegudes àdhuc pel públic que no sovinteja als concerts i que només entra en coneixement de llurs autors per aquestes obres. Al disc hi van admirablement i són les preferides per a presentar els virtuosos.

Amb aquestes obres es pot escoltar sense defallir un fragment que us lliura Sauer, Casals, etc., etc., ja que no és per a tothom empassar-se sencera tota una sonata de tres temps o un quartet. Dóna encara una varietat a l'audició gramofònica, talment com s'escau als concerts, puix que aquestes obres collocades sempre a la darrera part de programa, enllestides ja les altres parts que contenen els plats forts, no necessiten l'atenció que al final gairebé sempre es perd.

A aquest gènere pertanyen les dues obres que omplen el disc que interpreta Pau Casals, en una cara la *Dansa núm.* 5 de Granados, que tantes vegades hem sentit a En Casals mateix i a l'altra el *Vito* de Popper, aquest autor que només sembla haver escrit per a donar motiu a exercicis acrobàtics dels intèrprets.

Kreisler continua dominat per la seva dèria de les transcripcions; pot resultar fàcil traslladar fragments d'òpera al violí, mes no es pot compendre com per enlairar al seu germà, el violoncellista Hugo, i associar-lo als seus èxits, ha de lliurar-se a efectuar arranjaments d'obres simfòniques i fragments teatrals, talment com si es tractés d'oferir-les a un trio de cinema, com si no hi hagués prou literatura musical per al conjunt que formen violí, piano i violoncel. Ara, això sí, el que no coneixem són obres en les quals llur autor no vulgui que l'auditor no senti el piano i sí únicament els altres instruments, i això és el que sembla preocupar els germans Kreisler en aquest disc, i cal confessar que això últim ho han assolit amb un fragment de Corelli, i amb l'arranjament de l'*Intermezzo* de *L'Arlesienne*.

* * *

De música vocal, ultra el fragment de *Fidelio* de què parlàvem l'altre dia, el catàleg del mes porta dues de les *Seis Canciones españolas*, de Falla. Hom demanaria d'aquestes obres un enregistrament complet, puix cal confessar que és el millor que s'ha fet a base del folklore espanyol. Les publicades actualment, *Nanà* i *Jota*, cantades admirablement per Fleta, són les més conegudes. Cal assenyalar l'estilització de la dansa aragonesa feta per Falla i l'admirable acompanyament pianístic que l'adorna.

Impressionant un fragment de Wagner per a fer-nos conèixer la veu d'una cantant, encara que aquesta sigui la de la baronessa de Popper, Maria Jeritza, si no és fet amb el concurs d'una bona orquestra, pot resultar perillós, àdhuc per a la mateixa veu i més si aquesta no és sobrada per a fragments de l'empenta del final del *Tristany*. Francament, aquest enregistrament arriba tard, després de la publicació feta mesos enrera per la mateixa Companyia del Gramòfon del tercer acte del *Tristany i Isolda*.

J. G.

* * *

Danza española. Granados. Pablo Casals. Cia. del Gramòfon. DA 1015.

Vito. Op. 54 núm. 5. Popper. — Id. id.

Sanctissima. Corelli. Fritz i Hugo Kreisler. — Cia. del Gramòfon, DB 116.

L'Arlesienne (Intermezzo). Bizet.—Id. id.

Jota. De Falla. — Id. id.

Nanà. De Falla. Miguel Fleta. — Cia. del Gramòfon, DA 1036.

Jota.. De Falla. — Id. id.

Tristán e Isolda. Mort d'Isolda. Wagner. Cia. del Gramòfon, DA 1021.

DISCOS
Broadcast
El major stock
Preus únics a 5 i 6'50 pessetes
CASA ALEMANY
Via Laietana, 39 - Tel. 12756 - BARCELONA

joies rellotges
J. ROCA
RAMBLA DEL CENTRE 33.
PASSATGE BACARAI, 2.

(c) Ministerio de Cultura 2006

LES ARTS

COMENTARIS DE L'EXPOSICIÓ

VII

En el nostre certamen l'arquitectura de tendències noves és més freqüent en els pavellons particulars i en les aportacions estrangeres que en els palaus oficials. Però també és més freqüent trobar intents de novetat que resultats efectius. Alguns nou vinguts a la construcció nova creuen assolir-la amb la còmoda supressió d'elements decoratius, o bé — i això és pitjor — en la substitució de l'ornamentació tradicional per una altra més *à la page*. En el sector del recinte que estem visitant trobarem exemples d'aquesta mena en els pavellons de la «Compañía de Tabacos de Filipinas», «Nitrato de Chile» i «La Voz de su Amo». En canvi, en el d'«Aceites de oliva de España» la intenció és ben oposada: reproduir un model de casa gòtica catalana. En el cas d'un pavelló isolat, aquest recurs, ultra la migrada inventiva, ocasiona un real desmèrit a les nostres venerables pedres. En l'arquitectura, també, hem de procurar suprimir el pairalisme escenogràfic. No dubtem de la bona intenció d'aquest exhibicionisme pairal, però, precisament perquè estimem les nostres finestres gòtiques, ens desplau que siguin emprades per un recurs, equivocadament dit decoratiu.

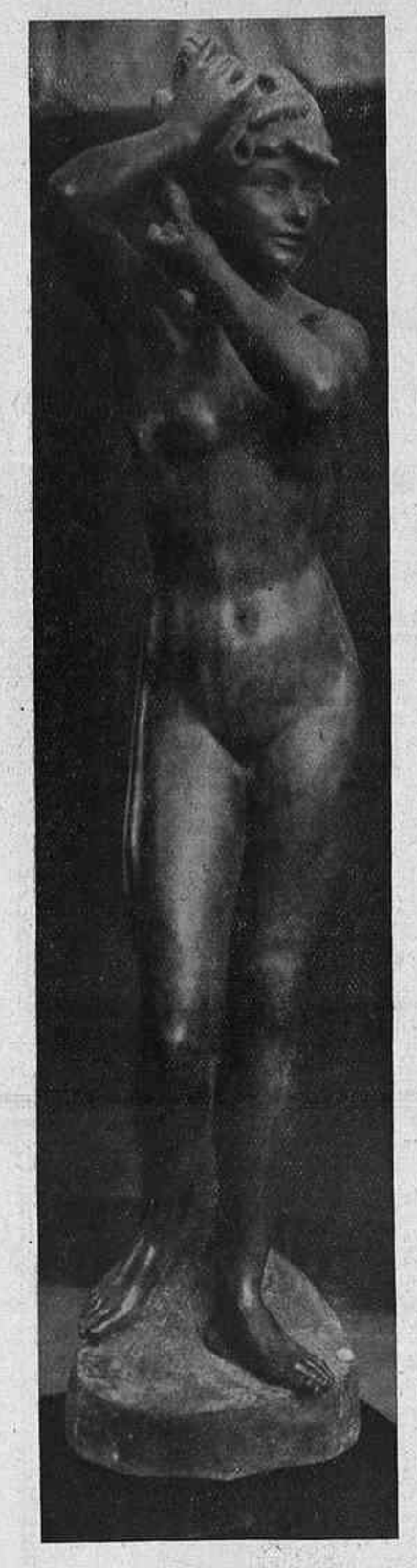

JOSEP VILADOMAT. — Escultura

De l'interior d'aquest pavelló, remarcarem el despatx central i el *stand* de la casa «F. Pallarés».

Passarem de llarg el Palau d'Art Modern i ens aturarem, uns moments, davant el Palau de les Missions. No voldria, però, deixar de fer constar el meu agraïment als directors artístics de l'Exposició per haver fet pintar d'un to uniforme els plafons de la façana del Palau d'Art Modern. Segurament han cregut — i amb molta raó — que de pintura «inspirada» ja n'hi ha prou a dintre.

El Palau de les Missions és d'aquell estil, en algun temps existent, que per anomenar d'una manera o altra, en direm estil medieval-modern-alemany. En el seu interior el lloc més important és sota la cúpula. Aquesta cúpula és més moderna que medieval; la barana del primer pis és més alemanya que moderna, i les columnes i capitells són més medievals que alemanys.

A remarcar, i d'una manera entusiasta, tots els objectes documentals que els estoics missioners exposen.

La «Sociedad Española de Construción Naval» ha construït el seu pavelló i ha quedat bé, però amb unes altres dues torres no tan «modernes», segurament, hauria quedat millor, perquè a aquestes torres els falten uns quants anys de modernitat.

El Pavelló Reial presenta la distinció adequada a la seva finalitat. Juga graciosament amb solucions franceses de mansarda abarrocada, i en tots els detalls assoleix el bon gust. En el seu interior — actualment en construcció — he anotat un reduït pati, d'intimitat gradable.

Si baixeu per les escales que us deixaran en el passeig de Santa Madrona, fareu una agradable troballa: una escultura de Joan Rebull. Fem constar una altra vegada l'agraïment als dirigents de l'Exposició per haver acollit l'escultura de Rebull que fou refusada per a la plaça de Catalunya. El gravat que publiquem correspon al model en guix de l'alt relleu, en bronze, per la plaça esmentada. Compareu, només, aquest gravat amb els altres bronzes existents a la plaça i crec que no caldrà cap comentari. Donada l'excelsa valor escultòrica d'aquest primer model en guix, trobarem que l'execució en pedra no està a la mateixa altura; però, així i tot, aquest pastor de Rebull és de les primeres escultures que podem, orgullosament, mostrar als visitants. En aquest cas, us demano (això, entre nosaltres) que no parleu del refús esmentat d'aquesta escultura ni del poc èxit aconseguit per Rebull en el concurs d'un monument a Fortuny en la ciutat de Reus. Hem de procurar, davant el foraster, dissimular les nostres atzagaiades.

Ens internarem, ara, per dintre els jardins meravellosos i seguiran les bones troballes. La primera que veurem és un bronze de Josep Viladomat. Aquest nu és l'escultura probablement més important de la seva darrera exposició a la Sala Parés. Tornem, doncs, altra volta a felicitar els directors del certamen per l'adquisició.

Més avall, en mig d'un bassal i voltat de *nenúfars*, un marbre d'Enric Casanovas ens atraurà irresistiblement. Es tracta d'un tors femení d'una palpitant expressivitat. En alguns fragments de les escultures de Casanoves, com en aquesta, el panteix de la carn queda plasmat d'una manera, gairebé, praxitèllica. Es, això, una de les bones qualitats de Casanovas, mitigada, a vegades, per un perillós ablaniment de la forma, però, sempre, amb un clar sentit de l'escultura.

Formant part d'una fontana hi ha una *baigneuse* decorativa de l'escultor Otero. El sentit decoratiu d'aquest marbre és bastant acceptable. Però, en la bona escultura això no compta. Millor dit: una bona escultura pot tenir, a més a més, un resultat decoratiu, però ja és més difícil que d'una preconcebuda concepció decorativa en surti una obra superior. Tot mirant les cames d'aquesta *baigneuse*, vaig recordar, no sé per què, el Cementiri Nou, i tot esguardant la cara m'aparegué una estereotípia.

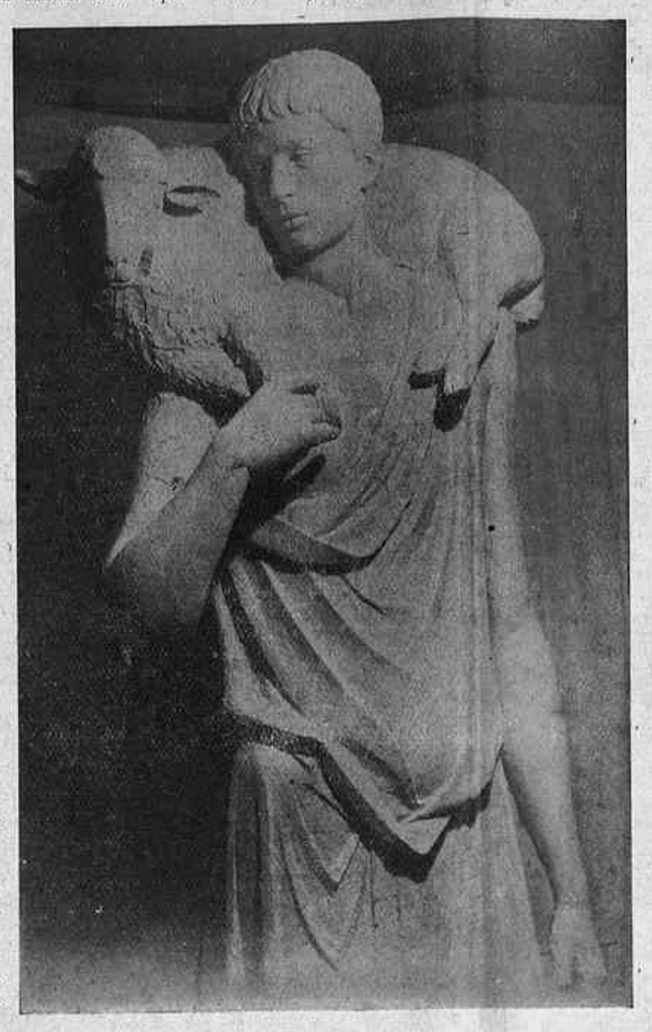

JOAN REBULL. — Escultura

En una petita placeta, al final de la gran pèrgola, hi ha una Diana de l'escultor Josep Dunyach. Les qualitats d'aquest bronze són més convincents pel dinamisme expressat que per la construcció del model. i, segurament, estaria millor situada en un interior que a l'aire lliure.

En un recó de la plaça del Solstici trobareu dos bous que porten dues matrones, les quals, evidentment, han de simbolitzar elevats ideals amb l'ajuda d'una lira i un corn de l'abundància. La signatura d'aquest grup escultòric diu A. Alsina, però l'escultura no em diu res. Això no vol dir que no s'hi pugui dialogar, però crec innecessària tota conversa.

La darrera escultura que avui anotarem serà el prou ben conegut Manelic, obra de J. Montserrat. El protagonista de *Terra Baixa* té un aire de molt satisfet. No sabem si el seu autor n'està igualment de la seva obra. Per la meva part, sols agraeixo la bona intenció d'homenatge al nostre integèrrim i enyorat dramaturg, don Angel.

Abans d'acabar, m'hauria plagut moltíssim parlar d'un bronze de l'escultor Casanovas situat dintre la construcció porticada que hi ha en el jardí d'Amargós; però sempre m'he trobat que la vegetació d'uns testos al voltant de l'escultura m'ha privat de copsar-la totalment. Per la part visible s'endevina que deu ésser una obra formosa. Per això és encara més de doldre aquest amagat emplaçament. Suposo que atorgat el consentiment del nu a la plaça de Catalunya, no deu ésser tapada per raons, dites, morals. Em permeto, doncs (ja que he felicitat en tres ocasions els directors de l'Exposició), demanar, amb tot respecte, la supressió de tot obstacle que ens privi d'admirar una escultura del nostre eminent artista Casanovas.

MÀRIUS GIFREDA

El pare. — Què és això

El jove. — És que estava explicant com Ramon Novarro agafa la Greta Garbo en el film d'ahir.

(*Berliner Illustrirte Zeitung.*)

— Com que no tinc de rentar res, que podria fer festa aquesta tarda?

(*Passing Show.*)

VIATGES MARSANS, S. A.

Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA

Bitllets de Ferrocarrils Nacionals i Estrangers
Passatges marítims i aèris - Viatges a "Forfait"
Excursions acompanyades - Peregrinacions, etc.

Informes
i Pressupostos gratis

— Ja n'ha pescat un, senyor.

(*Judge.*)

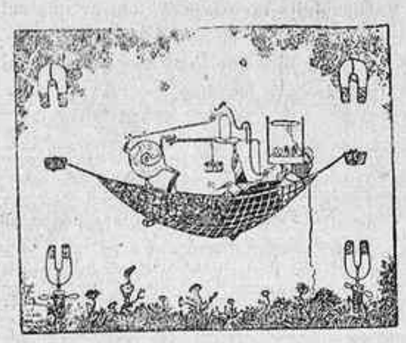

El confort a l'estiu, segons el dibuixant anglès Heath Robinson.

FAIANÇA CATALA

VIDUA DE SANTIAGO SEGURA

Grans novetats amb objectes per a presents.

Bomboneres amb dolços per a bodes i bateigs.

PRESENTACIO EXQUISIDA

Corts, 615 — BARCELONA

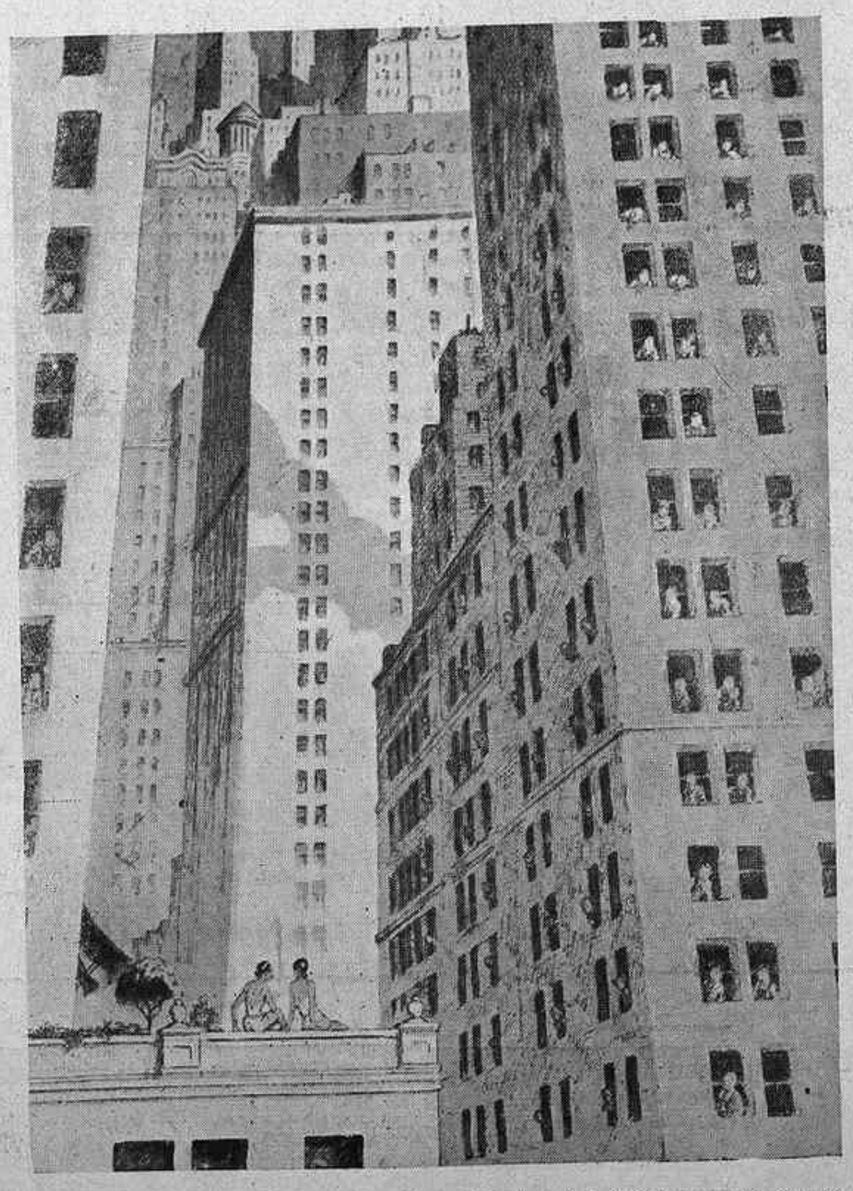

— Sí, noia; més m'estimo pendre el bany de sol aquí al terrat, en privat, que no pas a la platja, en públic.

(*Life.*)

— Avui m'han trepitjat al metro, però he conegut de seguida qui era: ens havíem fet un tip de ballar plegats, abans.

(*Le Rire.*)

El comissari (després d'un àpat). — On és a casa el comissari?

El policia. — Però si sou vós, Excel·lència.

El comissari. — Ja ho sé. Però on és a casa?

(*London Opinion.*)

"LA PÈRGOLA"

EL RESTAURANT DE MODA

Situat
davant la meravella d'aigües lluminoses
prop del Gran Brollador

COBERTS A 12 PESSETES

ORQUESTRINA VERDURA

Telèfon 33924

Feu fer els vostres gravats en la

UNIÓ DE FOTOGRAVADORS

CORTS, 481 : Telèfon 33421

(c) Ministerio de Cultura 2006

Exposició Internacional de Barcelona

Oberta fins a les dues de la matinada

Palau Nacional

ENTRADA AL MATI . . . . . GRATIS
ENTRADA A LA TARDA . . . . . 0'50 PTES.

Poble Espanyol

Han estat posats a la venda els carnets de 25 entrades, al preu de 22,50 pessetes.

Aquests carnets són vàlids per a tots els dies. Es tallarà una entrada del carnet els dies que valgui una pesseta, i els dies que l'entrada al recinte sigui de dues pessetes es tallaran dues entrades dels esmentats carnets.

Les persones posseïdores de carnets antics d'entrada al recinte de l'Exposició podran fer-ne ús, des d'ara, en la forma següent:

Els dies que l'entrada al recinte de l'Exposició valgui dues pessetes, per cada fulla només podrà entrar una sola persona.

Els dies que l'entrada al recinte sigui d'una pesseta, per cada fulla podran entrar dues persones.

NOTES. — El públic no podrà entrar al recinte amb cistells, farcells ni paquets voluminosos.

No serà permès de menjar en els bancs, jardins, places, escales, etc.

La consigna per als farcells petits queda establerta a les portes de la Plaça d'Espanya, fora del recinte.

Ha estat posat a la venda al públic el carnet per a tota la temporada, al preu de 70 pessetes.

Cada dia, llevat dels divendres a partir de les nou de la nit, l'entrada al recinte de l'Exposició serà d'UNA pesseta.

Visiteu a l'Exposició el carro d'En

BON.

CARICATURISTA

Caricatures minut: 5 ptes. Caricatures Exposició: 30 ptes.

Av. del Marquès de Comillas (davant el Poble Espanyol)
Telèfon 34482

Subscriviu-vos a **MIRADOR**

SETMANARI CATALA

Pelai, 62. - BARCELONA

BUTLLETÍ DE SUBSCRIPCIÓ

En .....
que viu a .....
carrer ..... *n.º* ..... *se subscriu a* **MIRADOR**
pel preu fixat de **2'50 ptes.** *trimestre.*

..... *de* ..... *de 19*.....

Signatura

AIGUA DE ROCALLAURA

La deu més rica del món

Si vosté pateix d'**Albuminúria, Litiàsis úrica (mal de pedra), Bronquitis parenquimatoses, Nefritis crònica,** es curarà radicalment amb

AIGUA DE ROCALLAURA

S'expèn
amb ampolles de litre i de mig litre
i en garrafons de vuit litres

Distribuidors generals

FORTUNY, S. A.

CARRER HOSPITAL, 32, Y SALMERÓN, 133

Anunciar
a
MIRADOR
és donar a conèixer
un producte
per tot
Catalunya

AFISA

Laietana, 18, pral., B

Director

Carles Ossorio

Autoritzacions per a noves indústries

Noves instal·lacions
canvis i trasllats

Certificats de productor nacional

Expedients de protecció
de l'Estat

Representant especial
a MADRID

Contribució industrial territorial, utilitats

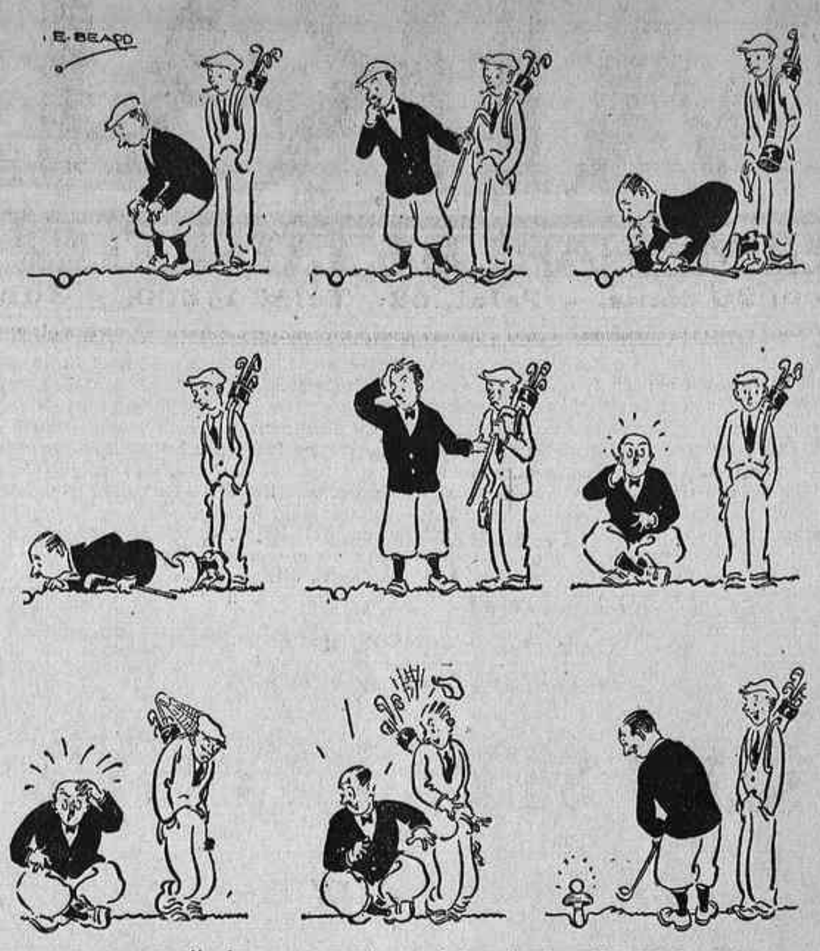

La paciència recompensada, o el jugador de golf i el bolet.

(*The Humorist.*)

Societat Espanyola de Carburs Metàl·lics

Correus: Apartat 190 — Mallorca, 234 — Telèfon 73013
Teleg.: "CARBUROS" — BARCELONA

CARBUR DE CALCI, Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) :: OXIGEN 99 % DE PURESA, Fàbriques a Barcelona i València :: ACETILEN DISOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid i València :: FERRO MAGNESI i FERRO-SILICI :: SOCARRIMAT i SECAT de fils i pesses seda, cotó i altres teixits :: CALEFACCIÓ INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica :: GENERADORS, BUFADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

Pressupostos, estudis, consultes i assaigs, gratis

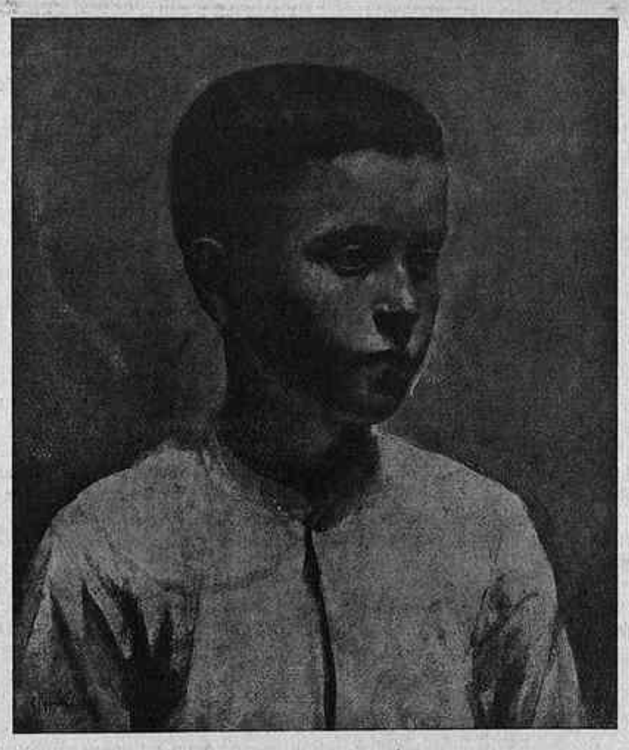

SUBSCRIVIU-VOS A LA

GASETA DE LES ARTS

DIRECTOR: Màrius Gifreda
ART ANTIC: Joaquim Folch i Torres
ART MODERN: Rafael Benet

ABONAMENT

Un any: Barcelona, **17** ptes. — Península, **18** ptes.
Un trimestre: Barcelona **6** ptes. — Península, **6'50** ptes.

Redacció i Administració: VIA LAYETANA, 37 - BARCELONA

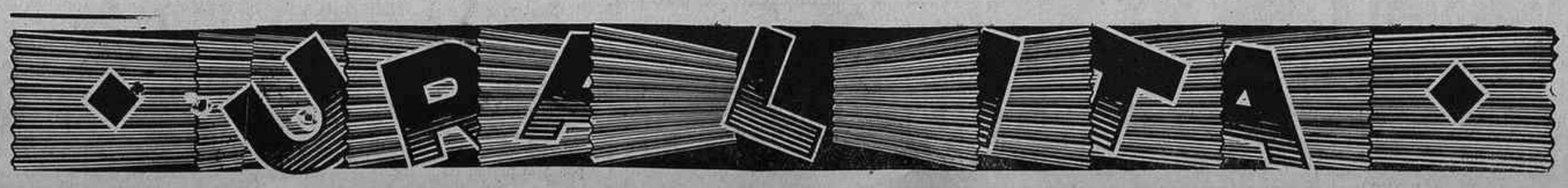

IMP. LA NEOTIPIA
RIBLA CATALUNYA, 110 - BARCELONA

(c) Ministerio de Cultura 2006